

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Srovnání stvořitelských mýtů japonské a germánské mytologie

Comparison of Creation Myths of Japanese and Norse Mythology

Vypracoval: Václav Kouba

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Dita Nymburská, Ph.D.

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a jen s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne .....

Podpis .....

Anotace

Práce se zabývá problematikou srovnání mýtů o stvoření v rámci germánské a japonské mytologie. Podává definici mýtu a mytologie a zmiňuje její prameny. Dále se věnuje nastínění základních charakteristických prvků typických pro obě mytologie. Pro potřeby srovnání mýtů uvádí definici stvořitelských mýtů a jejich příklady. Cílem práce je zjistit, jestli jsou ve stvořitelských mýtech germánské a japonské mytologie určité společné rysy. Také se snaží najít prvky mýtů o stvoření, které mohly přetrvat v charakteru národů, pro které jsou zmiňované mytologie relevantní.

Klíčová slova: šintó, pohanství, japonská mytologie, germánská mytologie, mýty o stvoření

Počet znaků: přibližně 112600

Počet titulů použité literatury: 36

Děkuji Mgr. Ditě Nymburské, Ph.D. za odborné vedení mé práce, cenné připomínky,
trpělivost a vstřícný přístup.

Obsah

Ediční poznámka.....	7
Úvod.....	8
1 Mýtus, mytologie, prameny germánské a japonské mytologie.....	10
1.1 Mýtus	10
1.2 Mytologie, prameny germánské a japonské mytologie.....	14
2 Charakteristika germánské mytologie.....	18
2.1 Důležitá místa germánské mytologie	18
2.2 Příšery germánské mytologie.....	19
2.3 Bohové germánské mytologie.....	22
2.4 Důležité události germánské mytologie	25
3 Charakteristika japonské mytologie.....	28
3.1 Důležitá místa japonské mytologie	28
3.2 Příšery japonské mytologie	28
3.3 Bohové a hrdinové japonské mytologie.....	29
3.4 Významné události japonské mytologie	32
4 Mýty o stvoření.....	34
4.1 Typy kosmogonických mýtů.....	36
5 Stvoření světa podle germánské mytologie.....	42
6 Stvoření světa podle japonské mytologie.....	46
7 Srovnání stvořitelských mýtů germánské a japonské mytologie	49
7.1 Společné rysy mýtů o stvoření germánské a japonské mytologie.....	49
7.1.1 Počáteční chaos	49
7.1.2 Polyteistický charakter	50
7.1.3 Praktika obětí	52
7.1.4 Axis mundi	53
7.2 Odlišné rysy mýtů o stvoření germánské a japonské mytologie	55
7.2.1 Počet světů	55
7.2.2 Důležitost čísel.....	56
7.2.3 Počet aktů stvoření	57
7.2.4 Význam očisty.....	58
7.2.5 Povaha konfliktů ve stvořitelských mýtech	59
Závěr	61
Resumé.....	63
Seznam pramenů a literatury.....	64

Ediční poznámka

V práci jsem na většině míst využil českou transkripci japonských výrazů. Japonské a ostatní cizí výrazy jsou psány kurzívou a ve většině případů jsou japonské výrazy opatřeny v závorce jejich znakovou podobou. Naopak pokud využívám výraz v češtině, v závorce uvádím jeho znakovou podobu a čtení v české transkripci. U jmen a názvů z germánské mytologie používám transkripci, kterou zvolila Jitka Vlčková v *Encyklopedii mytologie germánských a severských národů*. Přímé citace z děl relevantní literatury jsou uváděny v uvozovkách. Názvy těchto děl jsou psány kurzívou.

Úvod

Název této magisterské diplomové práce zní „Srovnání stvořitelských mýtů japonské a germánské mytologie“. Téma srovnání těchto mýtů jsem si zvolil, protože jsem se věnoval problematice obou mytologií již dříve. Během mého studia na Univerzitě Hradec Králové se mi dostalo příležitosti studovat germánskou mytologii. Japonské mytologii jsem se začal blíže věnovat až v rámci bakalářského studia na Univerzitě Palackého v Olomouci. Japonská a germánská mytologie jsou velmi odlišné mytologické systémy, ale protože jsem se oběma mytologiemi zabýval, rozhodl jsem se pokusit o jejich kritické srovnání. Ve srovnávací mytologii již bylo provedeno mnoho výzkumů, které se zabývaly oblastí indoevropskou v případě germánské mytologie, kde lze z významných kapacit jmenovat například francouzského srovnávacího mytologa Georgese Dumézila,¹ a oblastí jihovýchodní Asie v případě japonské mytologie. Bohužel se mi nepodařilo nalézt žádnou relevantní studii, která by se věnovala srovnání těchto velmi odlišných mytologií, což byl další z důvodů, proč jsem si toto téma zvolil. Porovnání obou mytologií jako celků by vydalo na obsahově výrazně rozsáhlejší práci, a proto jsem se rozhodnul srovnat pouze mýty o stvoření v rámci obou mytologií.

V mytologii se často odráží archaický způsob myšlení národa, pro který jsou mýty relevantní, a proto může jejich studium poskytnout cenný náhled do minulosti, pomocí kterého lze získat představu o tom, jak si lidé tehdy vykládali svět kolem nich. Obě mytologie se dochovaly v ucelených literárních památkách zastoupených kronikou *Kodžiki*² v případě japonských mýtů a *Písňovou Eddou* a *Snorriho Eddou*³ v případě germánských a severských mýtů, ze kterých jsem při srovnání primárně čerpal. Tyto prameny mytologie se liší i v účelu, za kterým byly sepsány. Kronika *Kodžiki* měla podat vysvětlení původu Japonska a zároveň prokázat, že japonský panovník pocházel z přímé linie bohů, což mu propůjčovalo nárok na vládu. *Snorriho Edda* byla sestavena jako příručka pro severské básníky, kterým měla pomoci v mistrovském ovládnutí jejich řemesla. I když oba zmíněné prameny měly primárně sloužit jinému účelu, v dnešní době jsou vynikajícím zdrojem informací o japonské a germánské mytologii.

---

¹ Georges Dumézil (1898–1986) byl francouzský srovnávací lingvista a významný badatel na poli srovnávací mytologie. Je autorem teorie o trojčlenné struktuře, pomocí které posuzuje božstva podle sociálních funkcí kultu.

² Blíže viz podkapitulu 1.2 Mytologie, prameny germánské a japonské mytologie.

³ Blíže viz tamtéž.

Práce obsahuje charakteristiku mýtu, protože je důležité nejdříve definovat, co všechno je možné považovat za mýtus, a diferencovat ho od jiných útvarů lidové slovesnosti. Dále se zabývá stručnou charakteristikou mytologie, respektive nastiňuje a přibližuje prameny obou mytologií, což pomáhá osvětlit okolnosti jejich vzniku. Snorri Sturluson⁴ byl například ovlivněn křesťanstvím a to se promítlo do jeho verze *Eddy*. Dále se práce věnuje definici mýtů o stvoření a také nastiňuje nejdůležitější aspekty obou mytologií, které usnadňují výklad stvořitelských mýtů a jejich následné srovnání.

Cílem této magisterské diplomové práce je podat základní charakteristiku germánské a japonské mytologie a následně porovnat jejich mýty o stvoření s případným zjištěním, jestli lze určité charakteristické rysy mýtů spatřit ve společnostech, pro které jsou mytologie relevantní. Za pomoci detailního popisu stvořitelských mýtů se práce snaží připravit půdu pro srovnání zmiňovaných mýtů. První kapitola je věnována definici mýtu. Mýtus je totiž možné definovat různými způsoby, a proto tato kapitola předkládá několik možných názorů na tuto problematiku. Zároveň se tato kapitola zaměřuje na prameny mytologie a představuje nejdůležitější literární památky (*Eddy*, *Kodžiki* atd.) jako její zdroje. Druhá kapitola podává základní charakteristiku nejdůležitějších pojmů germánské mytologie a třetí kapitola je věnována představení mytologie japonské. Následující čtvrtá kapitola definuje mýty o stvoření a zmiňuje několik jejich základních typů. Pátá kapitola detailně pojednává o mýtech o stvoření v germánské mytologii a šestá se věnuje stvořitelským mýtům v mytologii japonské. V závěrečné sedmé kapitole jsou porovnány mýty o stvoření, kdy jedna z jejích podkapitol adresuje společné prvky a druhá se zabývá odlišnými rysy mýtů o stvoření zmiňovaných mytologií.

---

⁴ viz podkapitulu 1.2 Mytologie, prameny germánské a japonské mytologie.

1 Mýtus, mytologie, prameny germánské a japonské mytologie

V rámci rozboru mýtů o stvoření považují za důležité zmínit a alespoň základním způsobem nastínit pojmy mýtus a mytologie a přiblížit zdroje germánské i japonské mytologie.

1.1 Mýtus

Uspokojivě definovat mýtus není nikterak jednoduché a mezi odborníky na tuto problematiku existuje mnoho odlišných názorů. Mary Magoulicková⁵ při své definici mýtu odkazuje na původ pojmu. Slovo mýtus je odvozeno od řeckého slova *mythos*, což je možné přeložit jako příběh nebo slovo.⁶ Hlavní postavy těchto příběhů, což bývají hrdinové či bohové, jsou součástí sledu událostí, které mýtus popisuje. Mýty se také liší svými charakteristickými rysy od jiných žánrů ústních vyprávění jako například lidových příběhů či legend. Obecně je mýtem takový příběh, který se odehrává v dávné minulosti, často popisuje, jak něco přišlo na svět či bylo stvořeno (mýty o stvoření a mýty o původu), je nějakým způsobem spojen s vírou nebo rituály a může ovlivňovat společenské hodnoty.⁷ Tyto příběhy se vyskytují ve všech kulturách kolem světa a jejich studium umožňuje zkoumat způsoby myšlení našich předků, jak si vysvětlovali svět kolem nich a čeho si v životě cenili.

William Bascom⁸ definuje mýty jako vyprávění, která se odehrávají v dávné minulosti a podávají zprávu o událostech, které jsou vnímány jako pravdivé. Jejich hlavní postavy nebývají lidé, ale jde většinou o božská stvoření, například zvířata, božstva nebo kulturní hrdiny, která ovšem často mají lidské vlastnosti a charakteristiky. Příběhy se odehrávají ve světě dávno minulém, který se od dnešního světa velmi liší.⁹ Tato definice je tedy v souladu s tvrzením Magoulickové, která také definuje mýty jako příběhy z dávné minulosti. Bascom kromě definice mýtu přidává ve své práci *The Forms of Folklore: Prose Narratives* ještě definici legendy, která je podle něj mýtu podobná v tom, že vypravěč i jeho posluchači vnímají legendu jako pravdivý příběh,

---

⁵ Mary Magoulicková je profesorkou angličtiny a koordinátorkou studijního programu ženských studií na Georgia College.

⁶ MAGOULICK, Mary. What is Myth?. *Folklore Connections* [online]. [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <https://faculty.gcsu.edu/custom-website/mary-magoulick/defmyth.htm>.

⁷ Tamtéž.

⁸ William Russell Bascom (1912–1981) byl americký antropolog, který se zaměřoval především na oblast západní Afriky.

⁹ BASCOM, William. The Forms of Folklore: Prose Narratives. *The Journal of American Folklore* [online]. 1965, Vol. 78, No. 307 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/538099>. str. 4.

který se ovšem odehrává v minulosti ne již tolik vzdálené od současnosti, a svět se od toho dnešního příliš neliší. Hrdiny legend bývají obyčejní lidé a náplní příběhů jsou hrdinské činy panovníků, náčelníků a hrdinů, války a vítězství, ale například i umístění zakopaného pokladu atd.¹⁰ Hlavním rozdílem mezi mýtem a legendou jsou tedy postavy protagonistů a místa, kde se příběhy odehrávají.

Podle Magoulickové lze obecně říci, že pro definici mýtu jsou relevantní následující kritéria. Mýty jsou příběhy spojené se stvořením nebo počátky světa a bytostí, které jsou pro tento svět důležité, i když jde většinou pouze o věci relevantní pro určitou kulturu nebo oblast.¹¹ Je pochopitelné, že představy o tom, jak byl stvořen svět, se mezi různými kulturami značně liší.¹² Mytologická vyprávění mají charakter posvátných příběhů a často mají co do činění s určitým rituálem. Zároveň hrají tyto mýty důležitou roli jako základ pro náboženství nebo víru a jsou vnímány jako pravdivé.¹³ Například v případě japonských mýtů bylo na jejich pravdivosti postaveno následnictví panovníků Japonska. Mýty mají vliv na hodnoty ceněné ve společnosti.¹⁴ Vikingové, pro něž byly relevantní germánské mýty, si třeba velmi cenili smrt v boji, protože jim zajišťovala nadějně vyhlídky na to, co podle nich následovalo poté, co opustili svou tělesnou schránku v tomto světě. Mýty sloužily národům minulosti jako způsob, jak si vysvětlit a pochopit svět kolem v předvědeckém údobí.¹⁵ Proto třeba bouřku a především zvuk hromu si Germáni vysvětlovali tak, že bůh hromu Tór se zrovna bije s obry. Hrdiny mytologických příběhů jsou často nadpřirozená stvoření či bohové, kteří jdou svým chováním za vzor členům relevantních kultur.¹⁶ Germánský bůh Ódin například při své cestě za věděním, konkrétně když usiloval o absolutní moudrost, dal do zástavy své oko, čímž ukázal, že bez určité oběti není možné dosáhnout výsledků. Poslední kritérium si Magoulicková vypůjčuje od Johna McDowella,¹⁷ který říká, že mýty jsou vyprávění, která tím, že protagonisté nebo události nejsou ve shodě se zavedenými principy každodenního života, jsou vnímána

---

¹⁰ BASCOM, William. The Forms of Folklore: Prose Narratives, str. 4.

¹¹ MAGOULICK, Mary. What is Myth?.

¹² Blíže viz kapitolu 4 Mýty o stvoření.

¹³ MAGOULICK, Mary. What is Myth?.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ John Henry McDowell (1942) je jihoafrický profesor filozofie, který v současné době působí na univerzitě v Pittsburghu.

jako nepravdivá.¹⁸ V dnešní době totiž slovo mýtus v sobě obsahuje i význam nepravdivosti. Mýtus je do jisté míry protikladem vědy, protože tvrzení obsažená v mýtu není možné nijak ověřit. Vědecká tvrzení lze na druhou stranu například pokusem prozkoumat a prokázat pravdivost či nepravdivost tvrzení.

Příkladem výše zmíněného protikladného vztahu mýtu a vědy je konfrontace mýtů a dějin. Jak ve svém odborném příspěvku s názvem *Myth, History, and Theory* podotýká Peter Heehs,¹⁹ dějepisci, kteří se zabývají moderními dějinami, se snaží zbavit dějiny veškerých stop po mýtech, protože nepovažují za možné pravdivost mýtu ověřit. Naopak učenci zabývající se studiem mýtů poukazují na to, že dějiny nemohou podat tak srozumitelné vysvětlení jako tradiční mytologické příběhy.²⁰ Pravdou však zůstává, že dějiny obsahují mnoho neověřených předpokladů, čímž se přibližují mýtům. Oddělit úplně mýtus a dějiny je kvůli jejich vzájemné provázanosti velmi obtížné. Heehs pro potřeby své práce definuje ve zkratce dějiny jako něco, co se událo v minulosti nebo jako záznam o nějaké minulé události.²¹ Tato definice je na první pohled jednoduchá, srozumitelná a dostatečně vystihuje význam dějin. Při definici mýtu podotýká, jak již bylo zmíněno výše, že definovat mýtus stručně a zároveň obsáhnout všechny jeho nuance je vskutku obtížné. Za mýtus je možné označit posvátné vyprávění tradičních společností, ve kterém vystupují nadpřirozené bytosti. K tomu však dodává, že pojem mýtus je často rozšiřován a zahrnuje i legendy, ságy atd.²² Toto poslední tvrzení je nepatrně v rozporu s Magoulickovou a Bascomem, kteří berou legendy jako samostatné entity s vlastními charakteristickými rysy.

Libuše Spáčilová²³ a Maria Wolfová²⁴ v definici mýtu v knize *Germánská mytologie* zmiňují řecký původ termínu a i názor na postavy vystupující v mýtu se shoduje s tím, co tvrdí Magoulicková, Bascom a Heehs. Mýtus je vyprávění v ústní

---

¹⁸ MCDOWELL, John. Perspectives: What is Myth?. *Folklore Forum* [online]. 1998, Vol. 29, No. 2 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <https://scholarworks.iu.edu/dspace/bitstream/handle/2022/2275/29%282%29%2075-89%20alt.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. str. 80.

¹⁹ Peter Heehs je americký historik žijící v Indii. Zabývá se dějinami moderní Indie a indickými duchovními tradicemi.

²⁰ HEEHS, Peter. Myth, History, and Theory. *History and Theory* [online]. 1994, Vol. 33, No. 1 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2505649>. str. 1.

²¹ Tamtéž, str. 2.

²² Tamtéž, str. 1–2.

²³ Libuše Spáčilová (1956) působí na katedře germanistiky filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, kde se zabývá dějinami a kulturou německy mluvících zemí.

²⁴ Maria Wolfová (1959) působila do roku 1996 jako lektorka DAAD na katedře germanistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého.

formě, které podává zprávu o tom, jak si naši předkové vysvětlovali svět kolem nich.²⁵ Definice mýtu se příliš neliší od dříve zmíněných příkladů, kromě tvrzení o ústní formě mýtu, což je samozřejmě pravdivé v případě primitivnějších národů, ale vhodnější je nspecifikovat, o jakou formu podání se jedná, protože mýty jsou mnohdy zaznamenány a předávány i v písemné formě. Mýty popisují jevy v přírodě a snaží se jim přiřknout nějaké vysvětlení, pochopitelné i pro nejběžnějšího člověka. Zabývají se protikladnými aspekty, jako je světlo a tma, teplo a chlad, střídání dne a noci atd. Pokoušejí se nejrůznější přírodní jevy nejen vysvětlit, ale zároveň pátrají i po jejich původu. Již dříve zmíněné mýty o stvoření usilují o osvětlení odpovědi na otázku vzniku světa a života. Náplní mýtů je ovšem i úvaha o tom, co následuje po smrti, kdy smrt, ba dokonce v mýtech často zmiňovaný konec světa, není absolutní a jsou následovány vzkříšením nového světa a života. Stejně jako svět je nakonec znovuzrozen, tak i koloběh života nebo ročních období během roku, kdy jaro symbolizuje nový život a zima odumírání a smrt, mají cyklický charakter.²⁶ Definice Spáčilové a Wolfové vyhovuje více či méně všem bodům, které pro definici mýtu uvedla Magoulicková a které již byly zmíněny výše.

Zrození světa, určitá doba existence světa, jeho následný zánik a znovuzrození budí dojem cyklického opakování. Mircea Eliade²⁷ ve svém eseji *Mýtus o věčném návratu* analyzuje právě tuto cykličnost. V tomto díle se zabývá tím, jak je archaický člověk, čili člověk ve společnostech před dobou moderní, schopen se vypořádat s dějinami respektive s tokem času. Všechny úkony, které v každodenním životě archaický člověk vykonává, mají smysl jen proto, že už je před ním někdo jiný, božstvo či postava hrdiny z nějakého mýtu, vykonal. Například při obsazení nového území a jeho následné kolonizaci a zúrodnění neprovádějí kolonisté lidskou profánní práci, ale opakují akt Stvoření zachycený v mýtu o stvoření, přeměnu Chaosu v uspořádaný Kosmos.²⁸ Neustálé opakování určité činnosti má i z praktického hlediska svá pozitiva, protože čím více je činnost opakována, tím dokonalejší pravděpodobně bude její provedení či její produkt, což je možné vysledovat například i v japonské praxi

---

²⁵ SPÁČILOVÁ, Libuše a Maria WOLFOVÁ. *Germánská mytologie*. Překlad Eva Bosáková. Olomouc: Votobia, 1996, Svět germánských božstev. str. 13.

²⁶ SPÁČILOVÁ, Libuše. *Germánská mytologie*, str. 13.

²⁷ Mircea Eliade (1907–1986) byl rumunský historik náboženství, indolog, filosof a beletrista.

²⁸ ELIADE, Mircea. *Mýtus o věčném návratu: archetypy a opakování*. 2. opr. vyd. Přel. Eva Strebingerová. Praha: Oikoymenh, 2009, Knihovna novověké tradice a současnosti, sv. 1. str. 10–11, 15.

kata.²⁹ Eliade obecně definuje mýtus jako „posvátné dějiny, které líčí událost z doby dávno minulé, z času legendárních začátků. Jinými slovy mýtus říká, jak díky činům nadpřirozených bytostí vznikla realita, ať už celá realita, Kosmos, nebo jen jedna její součást, ostrov, druh rostliny, určitý druh lidského chování nebo zvyk. Mýtus tedy vždy popisuje nějaké stvoření, vztahuje se k tomu, jak něco bylo vytvořeno nebo vzniklo.“³⁰

Z uvedených definic mýtu považuji za nejrelevantnější ty, které vyhovují kritériím uvedeným Mary Magoulickovou, a protože se hodlám věnovat mýtům o stvoření, tak pro potřeby této práce považuji za nejrelevantnější Eliadeho definici, která akcentuje stvořitelství charakter mýtů.

1.2 Mytologie, prameny germánské a japonské mytologie

Mytologie je pojem, který v sobě obsahuje primárně dva významy. Jedním z nich je mytologie jako soubor mýtů relevantních pro určitou kulturu a druhý znamená studium původu a obsahů mýtů neboli jejich odborný výzkum. V rámci této práce budu využívat termín mytologie v jeho prvním významu. Mytologie jakožto soubor mýtů odráží představy a vědomí národů, pro něž je relevantní, a tudíž se národ od národa liší.

Germánská mytologie je souhrnným označením pro mýty vlastní kultuře germánských kmenů, které obývaly území střední a severní Evropy. Kmeny patřily k indoevropským národům a mluvily germánskými jazyky nebo jejich dialekty. Pojem Germáni pochází od Poseidónia z Apameie³¹. Ten využil latinského slova *germen* s významem zárodek či potomek a *germanus* pak označoval sourozence.³² Tyto kmeny, které bývají rozdělovány na severní, východní a západní se snažily o expanzi, které ovšem v jižním a západním směru bránila římská říše. Od Římanů také pocházejí první písemné zprávy o těchto národech, i když informací o náboženských představách Germánů se v nich nalézají jen velmi málo. Až Tacitus³³ svými díly *Annales*, český *Letopisy*, a *Germania* vnesl trochu světla do otázky germánské víry.³⁴ Ve směru severozápadním se kultura Germánů dostala až na Island, odkud také pocházejí nejvýznamnější památky germánské mytologie.

---

²⁹ Činnosti prováděné podle předem zavedeného osvědčeného postupu.

³⁰ ELIADE, Mircea. „Archaic Myths and Historical Man“. In: SCHEDLER, Norbert O., ed. *Philosophy of Religion: Contemporary Perspectives*, New York: MacMillan, 1974, str. 60.

³¹ Poseidónius z Apameie (135–51 př. n. l.) byl řecký filozof, historik a vědec.

³² SPÁČILOVÁ, Libuše. *Germánská mytologie*, str. 15.

³³ Tacitus (55–120) byl římský historik a autor děl *Germania* a *Annales (Letopisy)*.

³⁴ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*. 2. vyd. Praha: Libri, 2006, str. 14–15.

V případě germánské mytologie je potřeba rozlišovat mezi mytologií staroseverskou, která se rozvíjela ve Skandinávii a na Islandu a která měla díky pozdějšímu příchodu křesťanství delší dobu pro svůj rozvoj, a germánskou mytologií jižních germánských kmenů, která byla omezena v rozvoji příchodem křesťanství. Staroseverská mytologie je tak díky pozdějšímu přijetí křesťanství obsáhlejší a systematičtěji organizovaná a obsahuje podrobně popsané kosmogonické a eschatologické mýty. Proto také například Jacob Grimm³⁵ při sepisování díla *Německá mytologie* čerpal spíše z pramenů staroseverských.³⁶ Obě mytologie jsou si však velmi podobné, za což vděčí příbuznosti jazyků germánských kmenů. V obou se tak nacházejí stejní bohové, pouze jejich jména se nepřilíživě výrazně liší, například staroseverský Ódin³⁷ je na jihu nazýván Wotan a Tór³⁸ nese jméno Donar. Podsvětí Hel³⁹ nebo síň Valhalla⁴⁰ jsou příklady pojmů, které jsou společné oběma variantám mýtů.⁴¹ Obecně vzato je čtenáři se zájmem o mytologii pravděpodobně známější staroseverská varianta zmiňovaných pojmů díky písemným památkám středověké severské literatury.

Hlavními zdroji germánské mytologie jsou dvě díla zvaná shodně *Edda*.⁴² Nicméně tato mytologie se nejdříve předávala v ústní formě v podobě ság a hrdinských písní, kdy hlavními šířiteli byli severští bardové zvaní *skaldi*,⁴³ a až poté došlo k jejímu sepsání. První z těchto zdrojů je starší, nese název *Písňová Edda*⁴⁴ a její autor je neznámý. Jedná se o soubor mytologických a hrdinských básní, který se dochoval v opisu z doby kolem roku 1270.⁴⁵ Mezi nejznámější básně patří například Vědmina věštba, Výroky Vysokého a hrdinské příběhy o Sigurdovi, Völsunzích a Gjúkungzích. Druhá, mladší, se nazývá *Prozaická Edda*⁴⁶ a autorem je islandský vzdělanec Snorri

---

³⁵ Jacob Ludwig Carl Grimm (1785–1863) byl německý filolog, právník a mytolog. Autor díla *Německá mytologie*.

³⁶ SPÁČILOVÁ, Libuše. *Germánská mytologie*, str. 14.

³⁷ viz podkapitolu 2.3 Bohové germánské mytologie.

³⁸ viz tamtéž.

³⁹ viz kapitolu 5 Stvoření světa podle germánské mytologie.

⁴⁰ viz podkapitolu 2.1 Důležitá místa germánské mytologie.

⁴¹ SPÁČILOVÁ, Libuše. *Germánská mytologie*, str. 14–15.

⁴² Slovo *edda* lze přeložit jako prabába. V případě užití jako názvu knih mohlo být využito v přeneseném smyslu ve významu prazáklad básnického umění.

⁴³ Básníci typičtí především pro oblast Norska.

⁴⁴ V práci využívám při referenci k tomuto dílu oba jeho názvy. *Starší Edda* či *Písňová Edda*.

⁴⁵ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 57.

⁴⁶ Při odkazování se k tomuto dílu využívám všechny tři jeho názvy. *Mladší Edda*, *Prozaická Edda* nebo *Snorriho Edda*.

Sturluson⁴⁷. Tato *Edda* měla sloužit jako příručka pro *skaldy* jak recitovat a dochovala se ve čtyřech opisech pocházejících ze 14. století.⁴⁸ Skládá se ze čtyř částí: Prologu, Gylfiho oblouzení, Jazyka básnického a Výčtu meter. Obě tato díla podávají ucelený obraz germánské mytologie od kosmogonických mýtů, přes zánik světa až po znovuobnovení a jako taková poskytují cenný náhled do myšlení národů, které během starověku a středověku nezanedbatelným způsobem formovaly střední a severní Evropu.

Japonská mytologie je relevantní pro území japonských ostrovů, kde lze zároveň identifikovat dva oddělené mytologické celky. Jedním z nich je vlastní japonská mytologie a druhý je reprezentován mytologií národnosti Ainu. Ainuové obývali podstatnou část severního Japonska, ale v dnešní době je tuto mizející menšinu možné nalézt téměř výhradně na ostrově Hokkaidó. Členové národnosti Ainu nazývají své mýty *oina* (オイナ) či *kamui jukar* (カムイユーカー). *Jukar* označuje výpravou báseň a ve spojení se slovem *kamui* dostane výraz *kamui jukar* význam epické básně o bozích.⁴⁹ Japonci používají pro své mýty slovo *šinwa*⁵⁰, což je možné podle znaků složeniny přeložit jako příběhy o bozích. Podle Vlasty Winkelhöferové⁵¹ a Miriam Löwensteinové⁵² je možné systém japonské mytologie rozdělit na tři základní okruhy: starojaponský (šintoistický), buddhistický a pozdní. Pozdní okruh je založen na předchozích dvou a zároveň přidává prvky taoismu, konfucianismu a další převážně čínské vlivy.⁵³ Pro potřeby této práce postačí se blíže věnovat prvnímu okruhu.

Starojaponská šintoistická mytologie se dochovala ve více literárních památkách, ale nejdůležitějšími z nich jistě jsou kroniky *Kodžiki* (古事記 – Záznamy dávných událostí) a *Nihonšoki* (日本書紀 – Japonské anály) a zápisy z provincií zvané *Fudoki* (風土記). Tyto záznamy podávaly zprávu o tehdejších japonských provinciích z hospodářského a geografického hlediska a také obsahovaly údaje o místních zvycích,

---

⁴⁷ Snorri Sturluson (1179–1241) byl islandský básník a historik. Autor díla *Prozaická Edda*.

⁴⁸ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 56.

⁴⁹ OBAYASHI, Taryo. „The Yukar of the Ainu and Its Historical Background“. In: HONKO, Lauri, ed. *Religion, Myth and Folklore in the World's Epics: Kalevala and Its Predecessors*, New York: Mouton de Gruyter, 1990, str. 519.

⁵⁰ 神話 – 神 (kami/šin) bůh, 語 (hanaši/wa) příběh.

⁵¹ Vlasta Winkelhöferová (1932) je česká japanoložka, překladatelka a autorka. Působila na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze jako odborná asistentka se zaměřením na japonskou moderní literaturu a jazyk.

⁵² Miriam Löwensteinová (1958) je česká koreanistka a překladatelka. Působí jako zástupkyně ředitele Ústavu Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

⁵³ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta a MIRIAM LÖWENSTEINOVÁ. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006, str. 7.

mýtech a pověstech.⁵⁴ Kronika *Nihonšoki*, občas zvaná *Nihongi* (日本紀), byla vydána roku 720. *Kodžiki* je staršího data, protože byla sestavena a zapsána v roce 712. I když kroniky společně tvoří základ japonské šintoistické mytologie, mýty obsažené v těchto kronikách místy obsahují i motivy a typy, které je možné nalézt v mýtech z oblasti Altaje, jihovýchodní Asie a Polynésie.⁵⁵ Mýty a příběhy zachycené v kronikách ukazují, jak viděli Japonci té doby svůj původ a historii. Za povšimnutí stojí i fakt, že například v případě *Kodžiki* je přechod mezi mýty a dějinami téměř neznatelný a dějiny tak plynule navazují na mýtus.⁵⁶

Kroniku *Kodžiki* sestavil dvořan jménem Ó no Jasumaro⁵⁷ na žádost císařovny Gemmei.⁵⁸ Předlohou mu k tomu byla recitace dvorního sekretáře Hiedy no Are, který za tím účelem nastudoval staré císařské kroniky a záznamy. Ze spolupráce těchto dvou dvořanů měla vzejít kronika, která nebude obsahovat nepřesnosti předchozích kronik. *Kodžiki* se skládá ze tří svazků. První svazek pokrývá většinu mytologického obsahu včetně stvoření světa a božstev, druhý svazek popisuje činy legendárních císařů od císaře Džimmua⁵⁹ po císaře Ódžina⁶⁰ a třetí svazek je věnován genealogii císařského rodu od císaře Nintokua⁶¹ až po císařovnu Suiko,⁶² a protože jde o část nejbližší době sepsání kroniky, je možné ji považovat za historicky hodnověrnější.⁶³

---

⁵⁴ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta a Miriam LÖWENSTEINOVÁ. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006, str. 7.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž, str. 8.

⁵⁷ Ó no Jasumaro (zemřel 723) byl učencem na dvoře císařovny Gemmei. Sestavitel *Kodžiki*.

⁵⁸ Císařovna Gemmei (doba vlády 707–715) byla císařovnou na přelomu období Asuka a Nara a nechala přesunout hlavní město do dnešní Nary.

⁵⁹ Císař Džimmu (doba vlády 660–585 př. n. l.) byl legendární první císař Japonska.

⁶⁰ Císař Ódžin (doba vlády 270–310) byl poslední prehistorický císař.

⁶¹ Císař Nintoku (doba vlády 313–399) byl 16. japonským císařem.

⁶² Císařovna Suiko (doba vlády 592–628) byla první historicky doloženou císařovnou.

⁶³ *Kodžiki: kronika dávného Japonska*. Vyd. 1. Přel. Karel Fiala. Praha: ExOriente, 2012, str. 16–17.

2 Charakteristika germánské mytologie

Germánská mytologie je velmi rozsáhlým mytologickým systémem, který se díky oběma *Eddám* dochoval v relativně ucelené formě. Vyskytuje se zde však mnoho pojmů a jmen různých stvoření, které mohou být čtenáři neznámé, a proto považují za užitečné charakterizovat nejvýznamnější z nich.

2.1 Důležitá místa germánské mytologie

Hlavním pilířem germánské mytologie a jejích světů je jasan Yggdrasil. Tento jasan byl pro Germány velmi důležitý a označovali ho za strom života. Jméno Yggdrasil lze přeložit jako Yggův kůň, kdy Ygg je jedno z mnoha Ódinových⁶⁴ jmen. Na tomto stromě visel Ódin během obřadu zasvěcení, který Ódin podstoupil, aby získal schopnost vykládat runové písmo.⁶⁵ Yggdrasil zasahoval do všech devíti světů⁶⁶ germánské mytologie a stojí uprostřed Midgardu.⁶⁷

Strom Yggdrasil není pouze stromem života, ale symbolizuje i strom osudu, protože když se jednoho dne rozechvěje, ohlašuje nadcházející konec starého světa ve formě tzv. *ragnaröku*.⁶⁸ Tento posvátný jasan se objevuje v mnohých pověstech, legendách, písních a mýtech germánské mytologie (*Völuspa*, *Havamal*, *Grimnismal*) a slouží jako prvek, který propojuje všech devět světů. Koruna Yggdrasilu se nacházela vysoko na nebi a tři kořeny tohoto stromu dosahovaly k *hrímtursúm* (obři), země zlých mocností, do Niflheimu, světa smrti, a k božskému rodu Ásů,⁶⁹ světa dobrých mocností, čímž je většinou míněn i svět lidí.⁷⁰ Pod kořeny vyvěraly na povrch tři prameny⁷¹ Mímisbrunnen, Urdarbrunnen a Hvergelmi. U studně Urdarbrunnen sedávaly tři *norny* Urd, Verdandi a Skuld⁷² a spřádaly předitvo osudu. U této studny se také scházeli bohové, aby se poradili a uskutečnili důležitá rozhodnutí. Druhou zmíněnou studnou je Mímisbrunnen, která je známa též jako studna obrů pravděpodobně proto, že ji hlídal moudrý obr Mími. K této studni občas přicházel i samotný Ódin s prosbou o radu.

---

⁶⁴ viz podkapitolu 2.3 Bohové germánské mytologie.

⁶⁵ Runy jsou germánské znakové písmo, kterému jsou často připisovány magické atributy a které bylo rituálně využíváno.

⁶⁶ viz kapitolu 5 Stvoření světa podle germánské mytologie.

⁶⁷ viz tamtéž.

⁶⁸ viz podkapitolu 2.4 Důležité události germánské mytologie.

⁶⁹ viz podkapitolu 2.3 Bohové germánské mytologie.

⁷⁰ STURLUSON, Snorri. *Edda a sága o Ynglingích*. Vyd. 2., v Argu 1. Přel. Helena Kadečková. Praha: Argo, 2003, str. 213.

⁷¹ Německy *der Brunnen*, což se překládá jako pramen, ale také jako studna.

⁷² viz kapitolu 2.3 Bohové germánské mytologie.

Poslední studna Hvergelmi byla domovem hada Nidhögga, jenž neustále ohlodával kořeny Yggdrasilu, protože se ze všech sil snažil stromu uškodit.⁷³ Tato tři místa nenabízela tedy pouze znalosti ohledně osudu, studnici vědomostí ve formě Mímiho studny, ale i smrt, kterou symbolizoval had Nidhogg.

Velice známou a významnou lokací v germánské mytologii je Valhalla, která ležela v Ásgardu, kde žil božský rod Ásů, o kterém se zmíním později.⁷⁴ Byla domovem Ódina, hlavního boha z rodu Ásů. Toto místo bývá označováno za síň mrtvých či síň slávy a nacházel se zde také slavný sál, kde Ódin přijímal padlé hrdiny *einherje*. Aby se člověk mohl stát *einherjem*, musel padnout hrdinně v boji a rovněž musel být vyvolen *valkýrou*.⁷⁵ Valhallu bylo možné snadno rozlišit od ostatních budov, protože její stěny byly tvořeny kopími a strop byl vyhotoven ze zlatých štítů. Vnitřní prostory byly obrovské s nespočtem podpůrných sloupů. Vedlo odtud 540 východů a každým z nich mohlo najednou projít 800 *einherjů* v případě potřeby táhnout do bitvy.

O *einherje* zde bylo velmi dobře postaráno. Pokud se zrovna necvičili v boji, zabývali se hrami nebo jedli a pili. Jako nápoj zde byla servírována medovina získávaná ze struku kozy Heidrun. Ta stála na střeše Valhally a živila se okusováním listů stromu. Během jediného dne byla schopna poskytnout tolik medoviny, kolik bylo nutné k pohoštění Ódinových *einherjů*.⁷⁶ Padlí válečníci se cvičili každý den v boji, aby byli připraveni na konec starého světa *ragnarök*, přičemž pokud byl někdo z nich zraněn, jeho rány se okamžitě zahojily. Večer bylo podáváno maso kance Saehrímnio a medovina. Kanec je sice každý den uvařen a zkonsumován *einherji*, ale příští den je opět celý.⁷⁷ S příchodem konce starého světa vytáhnou všichni *einherjové* bránami Valhally ven, aby se mohli postavit zlým silám na místě poslední bitvy na poli Vígríd.⁷⁸

2.2 Příšery germánské mytologie

Výše byla nastíněna nejdůležitější místa germánského univerza. Všechna stvoření germánské mytologie měla v tomto světě své neodmyslitelné místo a první skupinou byli obři, které lze požadovat za první stvoření vůbec. Zároveň je zařazují pro snazší organizaci do kategorie příšer.

---

⁷³ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 249–250.

⁷⁴ viz podkapitulu 2.3 Bohové germánské mytologie.

⁷⁵ viz Ódina tamtéž.

⁷⁶ STURLUSON, Snorri. *Edda a sága o Ynglinzích*, str. 73.

⁷⁷ Tamtéž, str. 72.

⁷⁸ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 236.

V germánské mytologii se nachází velké množství obrů, pro které je typická velká síla, vysoký vzrůst a také výrazná moudrost nebo naopak hloupost. Ti z obrů, kteří nejsou nadáni moudrostí, mohou být až omezení, ale například obr Mími, hlídající svou studnu Mímisbrunnen, patří k obrům, kteří svou moudrostí převyšují dokonce i bohy.⁷⁹ Většina obrů je ze své povahy zlých, ale lze najít i dobré zástupce těchto stvoření. Je zajímavé, že mnoho pozdějších bohů vzešlo právě z obrů. Zmiňovaná stvoření žila v zemi Jötunheim⁸⁰ v čele s vládcem Trymem. Tento národ nese také jméno *jötunové*, což je obecné pojmenování pro obry na základě jména země, kde žijí, a při *ragnaröku* bojovali po boku pekelných stvoření proti armádám bohů.⁸¹

Jedním ze známějších obrů je již zmiňovaný Mími, obr moudrosti, který byl ochráncem a hlídačem studny Mímisbrunnen u jednoho ze tří kořenů jasanu Yggdrasilu. Nepatřil sice do rodu Ásů, ale byli to právě Ásové, kteří za ním často chodili s prosbou o radu v obtížných situacích. Každý den pil ze studny vodu, a tak se stal jedním z nejmoudřejších stvoření univerza. Ódin navštívil Mímiho, když chtěl získat pomocí kouzelné vody ze studně větší moudrost, a aby ji získal, musel dát do zástavy jedno své oko, které bylo cenou za získanou moudrost.⁸² Proto bývá Ódin zobrazován pouze s jedním okem, protože druhé leží jako zástava v Mímiho studni.

Dalšími stvořeními byla monstra a příšery, která obývala říši mrtvých Hel.⁸³ Oproti očekávání zdejší obyvatelé nepatřili výhradně mezi mrtvé duše, které zavítaly do Helu po odchodu ze světa živých, a souhrnně je možné je označit pojmem pekelníci. Jedním z těchto pekelníků byl například Fenri, který měl podobu obrovitého vlčího démona. Jeho sourozenci byli bohyně mrtvých Hel a midgardský had Jörmungand, který také nesl jméno Midgardsorm. Aby tento had nemohl škodit, byl bohy svržen na dno moře, kde dorostl takové velikosti, že obepnul celou zemi a zakousnul se do svého ocasu.⁸⁴ Všichni tři byli zplozeni bohem Lokim⁸⁵ a obryní Angrbodou. Obryně Angrboda, žijící v zemi obrů Jötunheimu, se o své tři děti starala, než se Ásové rozhodli, jak se s nimi vypořádat. Její spojení s bohem Lokim je pouze dalším důkazem ambivalence tohoto velmi rozporuplného boha. Had Jörmungand i vlk Fenri hráli

---

⁷⁹ SPÁČILOVÁ, Libuše. *Germánská mytologie*, str. 73–74.

⁸⁰ viz kapitolu 5 Stvoření světa podle germánské mytologie.

⁸¹ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 124, 223.

⁸² Tamtéž, str. 152.

⁸³ viz kapitolu 5 Stvoření světa podle germánské mytologie.

⁸⁴ STURLUSON, Snorri. *Edda a sága o Ynglinzích*, str. 65.

⁸⁵ viz Lokiho v podkapitole 2.3 Bohové germánské mytologie.

důležitou roli⁸⁶ při konci starého světa *ragnaröku* a Loki jejich zplozením přispěl ke konečnému výsledku.

Bohové vnímali Fenriho jako velmi nebezpečnou entitu, a tak se rozhodli, že je třeba proti němu něco podniknout. Přivedli ho do jejich sídla Ásgardu a pokusili se ho zkrotit, ale nikomu se to zpočátku nedařilo pravděpodobně také proto, že se skoro všichni báli se k bestii přiblížit. Jediný, kdo se Fenriho nebál, byl bůh Tý, který byl dostatečně udatný a silný.⁸⁷ Protože se bohům žádným způsobem nepodařilo vlka zkrotit, rozhodli se, že je potřeba ho spoutat okovy. V této lsti hrál Tý svou roli, když nechal Fenrimu v tlamě ruku jako záruku, že na vlka bohové nechystají žádnou léčku. Když byly okovy na místě a Fenri zjistil, že se nemůže osvobodit, tak Týovi ruku ukousnul, a to je také důvod, proč je bůh Tý zobrazován pouze s jednou rukou. Aby bylo zajištěno, že Fenri už nikoho neohrozí svou tlamou plnou ostrých zubů, byl mu do ní vložen meč, který ho nutil mít tlamu stále otevřenou.⁸⁸ Před svým zajetím Fenri zplodil dva syny vlky Hatiho a Sköla, kteří během *ragnaröku* pohltnou slunce a měsíc.

Vládkyní podsvětí byla Hel, nesoucí stejné jméno jako podsvětí jako takové. Už od narození byla tak ošklivá, že ji Ódin vykázal do podsvětí říše, kde se ujala vlády nad dušemi zemřelých, kteří neměli to štěstí zemřít hrdinně v boji. Nicméně bohyně podsvětí zde nestrádala a její moc rostla, až byla na stejné úrovni nebo dokonce vyšší než moc Ódinova. Vzhled bohyně byl také velmi zajímavý, protože bývá zobrazována s jednou polovinou těla zcela ztellelou a druhou polovinou nadpozemsky krásnou, přičemž může jít o vertikální či horizontální rozdělení. Jindy jde pouze o barvu pleti zmiňovaných polovin, kdy jedna je černá a druhá bílá.⁸⁹ Je možné ji tedy označit za černou a bílou bohyni, jejíž říše nezanikne ani při konci starého světa. Edda se explicitně nevyjadřuje o osudu podsvětí říše, ale z popisů bojů během *ragnaröku*, kdy padlí muži „putují k Hel, pukají nebesa“⁹⁰ a ne za Ódinem do Valhally, protože ta byla během konce starého světa zničena, lze vyvodit, že podsvětí mělo existovat i nadále.

---

⁸⁶ viz podkapitulu 2.4 Důležité události germánské mytologie.

⁸⁷ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 65.

⁸⁸ STURLUSON, Snorri. *Edda a sága o Ynglinzích*, str. 65–67.

⁸⁹ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 100–101.

⁹⁰ STURLUSON, Snorri. *Edda a sága o Ynglinzích*, str. 95.

2.3 Bohové germánské mytologie

V germánské mytologii hrají významnou roli dva rody bohů, Ásové a Vanové, kde první jmenovaní reprezentují božstva války a druzí jmenovaní bývali uctíváni jako božstva plodnosti. Mezi oběma rody panovala lehká rivalita, která nakonec přispěla ke spuštění běhu událostí vedoucích ke konci světa. Během *ragnaröku* však byla stará nepřátelství zapomenuta a oba rody bojovaly bok po boku proti mocnostem zla. Kromě toho lze za božská stvoření označit i *norny* a *valkýry*.

Norny jsou v rámci germánské mytologie bohyněmi osudu a říká se o nich, že také dohlížejí na hladký průběh porodu. Jiná označení zahrnují různé variace jména *norny* (*nornir*, *nornier* atd.) nebo jsou označovány za „našeptávačky“. *Norny* byly sestry a nesly zodpovědnost za osud lidí, bohů a dokonce celého světa. *Nornám* by v českém kontextu odpovídaly tři sudičky, které je často možné spatřit v nejrůznějších příbězích lidové slovesnosti. *Norna* Urd, osud, byla *normou* minulosti a nese také jména Urd, osud, minulost nebo přadlena. Byla nejstarší ze tří sester a neustále se ohlížela přes rameno, aby mohla dávat pozor na uplynulý čas. *Verdandi* měla podobu mladé ženy a její jméno nese významy současnost nebo ta, co existuje. *Zrak* upírala neustále před sebe a někdy jí bývá připisována ochrana novorozenců. Bohyně osudu *Skuld* byla *normou* budoucnosti a její jméno je možné přeložit jako budoucnost nebo ta, co nastane.⁹¹ Protože měla na starosti budoucnost, byla *Skuld* zobrazována jako nejmladší ze tří bohyní osudu. Často měla na sobě závoj a po ruce dvě neotevřené knihy nebo dva srolované svitky a dívala se neustále kupředu nebo jednoduše do budoucnosti. Její moc sahala až do dějů válek, kde rozhodovala o tom, kdo zemře a kdo bude žít,⁹² čímž vytvářela spojení mezi smrtí a posmrtným životem. Někdy jí byl přisuzován post bohyně věčnosti a nesmrtelnosti. Tři *norny* každý den zalévaly kořeny *Yggdrasilu* a chránily jej před újmou.⁹³

V písniích severské *Eddy* jsou Ásové důležitějším a větším ze dvou jmenovaných rodů a přebývali v Ásgardu, ale jejich role nebyla vždy tak výrazná. Na významu nabyli s intenzivním uctíváním Ódina jako vůdce *einherjů*, což byli válečníci, kteří zemřeli v boji hrdinskou smrtí a přišli do Valhally.

Rod Ásů uctívali především Vikingové, kterým imponoval jejich bojovný charakter. Mezi nejdůležitější Ásy a vlastně mezi nejdůležitější bohy germánské

⁹¹ SPÁČILOVÁ, Libuše. *Germánská mytologie*, str. 68–69.

⁹² STURLUSON, Snorri. *Edda a sága o Ynglingzích*, str. 71.

⁹³ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 250.

mytologie patří bezpochyby Ódin,⁹⁴ Tór a Loki. Ódin sám je bohem, který nese úctyhodný počet jmen např. Odinn (staroseversky), Woden (anglosasky, starosasky), Wodan (starofrancky), Wuotan (starohornoněmecky),⁹⁵ Wodzanaz, Wátonos (protogerm.).⁹⁶ vysoký počet verzí jména je spojen s velkým počtem germánských kmenů, z nichž každý potřeboval mít jméno pro božstvo takového významu. Kromě jmen nesl i mnoho přezdivek či přídomků jako například Herjann (Pán armády) či Bileyg (slabozraký),⁹⁷ jejichž původ se většinou váže k událostem Ódinova života.

Ódin je především hlavou božského rodu Ásů, ale Snorri Sturlusson ho označuje také za prvního a nejvyššího boha, který je bohem básníků, nebes a války. Jeho vlastnosti a schopnosti zahrnují ochranu *skaldů*, znalost run a schopnost ovládat magii. Jeho trůn se nazývá Hlidskjálf, což znamená sedadlo, sídlo s bránami, a odtud Ódin dohlížel na dění ve všech devíti světech. Mezi jeho pomocníky patří dva havrani Hugin (myšlenka) a Munin (vzpomínka) a také dva vlci Freki (hladový) a Geri (chtivý). Dalším jeho atributem je zlatý prsten Draupni, v překladu kapka, který se neustále rozmnožuje a poskytuje takřka neomezené bohatství. Každých devět dní z něj totiž vznikne osm zlatých prstenů.⁹⁸ V boji Ódin využívá svůj mocný oštěp Gungni, s významem houpající se, a sedlá válečného osminohého oře Sleipniho.⁹⁹ Ódina uctívali především Vikingové a přinášeli mu četné lidské oběti, které často pocházely z řad válečných zajatců, a protože byl Ódin označován i za boha oběšených a zabitých, byly tyto oběti věšeny na stromy.¹⁰⁰

S Ódinem jsou spojeny *valkýry*, které je možné označit za přírodní duchy nebo možná polobohyně. Jsou známy jako válečnice, pro které je typické jejich brnění. Nejsou sice členkami rodu Ásů ani Vanů, ale tyto dívky sloužily bohu Ódinovi, a měly za úkol přivést do Valhally duše padlých bojovníků. *Valkýry* pak obsluhovaly Ódina a jeho *einherje* ve Valhalle.¹⁰¹

---

⁹⁴ Názvy dnů v týdnu, např. anglické *Wednesday*, norské *onsdag* a jihogermánské *Wodansdag* jsou pravděpodobně odvozeny od Ódinova jména, kde anglické verzi nejbližší je asi jihogermánská verze.

⁹⁵ SPÁČILOVÁ, Libuše. *Germánská mytologie*, str. 54.

⁹⁶ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 164.

⁹⁷ Tamtéž, str. 165.

⁹⁸ Prsteny jsou na pohled stejné, ale nemají již kouzelnou moc se dále rozmnožovat jako jejich původce Draupni.

⁹⁹ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 54, 86, 105, 169.

¹⁰⁰ Tamtéž, str. 166.

¹⁰¹ KALWEIT, Holger. *Germánská kniha mrtvých: výklad severského eposu Edda a esoterní nauka o třech světech, strom světa Yggdrasil a kladivo Tóra Hromovládného, síň padlých Valhalla a nesmrtelné valkýry*. Přel. Ladislav Heger, Miloslav Korbělík. Praha: Eminent, c 2003, str. 342.

Tór,¹⁰² bůh hromu, je dalším důležitým božstvem germánského panteonu a je znám mimo jiné pod jmény Thórr, Thunarr nebo Donar.¹⁰³ Jméno a jeho mutace v jiných jazycích nesou význam hrom (německy *der Donner*). Působil jako božstvo bouří, počasí, plodnosti a také jako ochranný bůh. Je považován za nejsilnějšího z germánských bohů a možná také díky své nezměrné síle se proslavil svými neustálými boji proti obrům. Vlastnil nejmocnější zbraň v celém vesmíru kladivo Mjöllni, v překladu lomozník, které bylo spolu s železnými rukavicemi vyrobeno pro Tóra trpaslíky Sindrim a Brokkem.¹⁰⁴ Kromě toho patřil Tórovi ještě i kouzelný opasek, který navyšoval Tórovi již tak značnou sílu na dvojnásobek.¹⁰⁵ Tóra uctívali především sedláci, kterým se bojechtivý Ódin příliš nezamlouval. Na Islandu a v Norsku byl Tórův kult dokonce významnější než Ódinův.

Mezi nejdůležitější bohy z rodu Ásů patří i Loki, zvaný též Lopt nebo Lódur. Etymologie jeho jména není známa. Lokiho „někteří nazývají hanobitelem Ásů a původcem vší falše a potupou bohů i lidí.“¹⁰⁶ Byl schopen měnit svou podobu např. na sokola, kobyly, lososa, mouchu nebo starou ženu. V podobě lososa se skrýval před Ásy, když zavinil smrt Ódinova syna Baldra.¹⁰⁷ Jako jedna z nejrozporuplnějších postav germánské mytologie má Loki dvě strany, tu, která pomáhá, a tu, která škodí. Jeho dobrá strana napomáhala lidem a bohům a jeho špatná nebo zlá strana dokázala být místy velmi ničivá. Bůh Loki bývá často popisován jako pomocník a zároveň oponent Ásů, což je patrné například v příběhu, kdy nakonec pomohl Ásům postavit ochranný val mezi Midgardem a zemí obrů, ale způsobil přitom mnoho potíží. Ásům pomohl tak, že obelstil stavitele valu, když v podobě klisny svedl stavitelova hřebce, a proto stavitel nestihnul dokončit úkol včas, čímž přišel o nárok na odměnu od Ásů.¹⁰⁸ I když se Loki vždy snažil způsobit škody a chaos, nakonec vykonal více dobrého než zlého. Když se vyskytla nějaká zdánlivě bezvýchodná situace, byl Loki zavolán, aby se ji pokusil vyřešit.¹⁰⁹ Navíc všechny napáchané škody musel nakonec napravit. Jednou například

---

¹⁰² Čtvrtek (německy *Donnerstag*) nese Tórovo jméno a čtvrtek v angličtině *Thursday*, švédštině a dánštině *Torsdag* také ukazují známky vlivu Tórova jména. Chemický prvek thorium je po něm očividně také pojmenován.

¹⁰³ SPÁČILOVÁ, Libuše. *Germánská mytologie*, str. 59.

¹⁰⁴ Tito trpaslíci vyrobili také Ódinův oštěp Gungni a zlatý prsten Draupni.

¹⁰⁵ STURLUSON, Snorri. *Edda a sága o Ynglinzích*, str. 60.

¹⁰⁶ Tamtéž, str. 64.

¹⁰⁷ Baldr byl mezi všemi bohy velmi oblíben. Když se obával o svůj život, zajistili mu bohové nezranitelnost vším, kromě větvičky jmelí. Tou byl nakonec po Lokiho lsti zabit.

¹⁰⁸ STURLUSON, Snorri. *Edda a sága o Ynglinzích*, str. 75–76.

¹⁰⁹ Do dnešní doby se na Islandu občas říká, když se třeba zamotá nit: „Za tím musí být Loki“. Rčení akcentuje Lokiho charakteristické rysy a povahu.

Tórově manželce ostříhal její krásné vlasy a jako náhradu za ně jí musel opatřit vlasy nové. Zároveň však získal oštěp Gungni a zlatý prsten Draupni pro Ódina nebo kladivo Mjöllni pro Tóra.

Na začátku této podkapitoly bylo zmíněno, že Vanové byli především bohové plodnosti a úrody a ochranná božstva.¹¹⁰ Proto je uctívali hlavně sedláci, rolníci, mořeplavci a rybáři. Tento božský rod žil ve Vanaheimu,¹¹¹ nebyl tak početný jako Ásové a ani jeho důležitost nebyla tak vysoká, ale i zde se nachází několik významných bohů.

Prvním z nich je Frey, bůh plodnosti, který měl sestru Freyju, a jeho rodiči byli bůh moře Njörd a bohyně ledu Skadi. Po boku Ódina, Tóra a Lokiho patří mezi nejznámější božstva germánské mytologie. Frey byl uctíván jako božstvo plodnosti, slunečního svitu a elfů, rostlin, sklizně, blahobytu a deště.¹¹² Jako božstvo plodnosti bývá Frey často zobrazován se ztopořeným penisem. Patřil mu meč, který pokud byl tasen v boji, svého protivníka sám od sebe porazil, a proto se jednalo o druhou nejnebezpečnější zbraň univerza po Tórově kladivu Mjöllni. Pro Švédy je Frey hlavním božstvem a ve švédském městě Uppsala se nachází chrám se sochou boha Freye, jejímž dominantním prvkem je dříve zmiňovaný ohromný penis.¹¹³

Freyova sestra Freyja¹¹⁴ stála na pozici bohyně lásky, plodnosti a štěstí. Jejím svatým stromem byla lípa, a pod těmito lípami se konala shromáždění zvaná *thing*.¹¹⁵ Freyja je vůdkyní *valkýr*, každý den vybírala polovinu *einherjů* a druhá polovina pak náležela Ódinovi. O Freyji je známo, že byla paní koček, a proto to byly právě dvě kočky, kdo táhnul její bojový vůz. Freyji patřil náhrdelník Brisingamen, který pro ni vyhotovili skřítkové. Jde o překrásný šperk, který nese jméno zhotovitelů, Brisingů.¹¹⁶ Freyja se svým bratrem Freyem přešli po ukončení konfliktu mezi Ásy a Vany na stranu Ásů.

2.4 Důležité události germánské mytologie

Jasan Yggdrasil je svázán jak se stvořením světa tak i s jeho zánikem *ragnarökem*, což je událost, během níž skoro všechny živé bytosti přijdou o život.

---

¹¹⁰ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 240.

¹¹¹ viz kapitolu 5 Stvoření světa podle germánské mytologie.

¹¹² VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 69.

¹¹³ SPÁČILOVÁ, Libuše. *Germánská mytologie*, str. 54.

¹¹⁴ Pátý den týdne (německy *Freitag*, anglicky *Friday*) také nese její jméno.

¹¹⁵ Shromáždění, během kterého se stanovovaly a pronášely zákony.

¹¹⁶ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 72–74.

Konfliktem, který předcházel konci starého světa, byla válka mezi Ásy a Vany. Zpočátku žily tyto dva božské rody v nepřátelství, ale nakonec uzavřely příměří stvrzené výměnou rukojmí.¹¹⁷ Během konce starého světa již bojují na stejné straně. Pojem *ragnarök* znamená konec starého světa podle představ Germánů a dále je možné vyložit tento výraz jako osud bohů nebo konec bohů. Tato událost se svou povahou podobá křesťanské apokalypse.¹¹⁸

„Bratr s bratrem bít se bude na smrt, synovci poskvrní příbuzenské svazky. Zle je s lidmi, smilstvo bují, meče se blyští, štíty pukají, vlk vyje s vichry, vniveč se propadá svět.“¹¹⁹

Ragnarök proběhl ve více fázích, z nichž první je tuhá zima známá jako Fimbulwinter, která trvala tři roky a způsobila vyhladovění všech živých bytostí. Slunce již také nesvítilo a tyto události předcházely všepohlcujícímu požáru. Později se přes svět přelily vlny způsobené hadem Midgardsormem,¹²⁰ láska a přátelství ze světa zcela vymizely a přežila pouze ta nejhorší stvoření.

Had Nídhögg konečně dokázal překousat kořeny Yggdrasilu, což bylo viditelné taktéž v Ásgardu. Kohoutí kokrhání dalo na vědomí Heimdallovi, který je bohem strážícím vstup do Ásgardu, že má pomocí rohu Gjallarhorn¹²¹ oznámit přicházející konec starého světa. Všichni bohové a *einherjové* se shromáždili a vyrazili na místo poslední bitvy, na pole Vígríd.¹²²

Brzy po začátku konce starého světa pohltil Ódina vlk Fenri, a ten byl následně zabit Ódinovým synem Vídarem jako akt pomsty. Tór a Midgardsorm se navzájem usmrtili v litém boji. Had sice zemřel dříve, ale jed tohoto stvoření později Tóra nemilosrdně usmrtil. Všichni ostatní účastníci bitvy položili svůj život kromě jednoho lidského páru Líf a Leiftrasi, který se skryl v kořenech Yggdrasilu. Ohnivý obr Surt nakonec podpálil všech devět světů svým ohnivým mečem a mrtvý svět se ponořil do moře.¹²³

Po konci světa došlo ke vzkříšení nebo znovuzrození světa nového a čistého. Zde hrál důležitou roli bezejmenný bůh, který stojí v kontrastu ke staré tradici

---

¹¹⁷ Mimo jiné přišli v Ásům důležití Vanové Frey a Freyja.

¹¹⁸ Richard Wagner složil operu, jejíž součástí je Soumrak bohů, která pojem *ragnarök* obzvláště proslavila.

¹¹⁹ STURLUSON, Snorri. *Edda a sága o Ynglinzích*, str. 93.

¹²⁰ viz podkapitolu 2.2 Příšery germánské mytologie.

¹²¹ Heimdallova polnice, kterou je slyšet do všech konců světa.

¹²² Planina, kde se střetnou síly dobra a zla při *ragnaröku*. Podle *Snorriho Eddy* se rozprostírá na sto honů do všech stran.

¹²³ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 178.

germánské mytologie, kde bylo bohů bezpočet, což mohlo vést a nakonec i vedlo ke vzniku konfliktů, které vykulminovaly koncem starého světa. V případě jediného božstva toto nebezpečí nehrozí. Místo zvané Idské pole,¹²⁴ kde proběhlo stvoření světa, přežilo konec starého světa a stalo se také místem pro znovuzrození nového světa. I když během *ragnaröku* přišla o život velká většina stvoření, někteří, jako například Ódinovi synové Vídar a Váli, Tórovi synové Magni a Módi nebo Ódinův bratr Vé, přežili. Všechna nenávist starého světa vymizela a lidé po znovuzrození nového světa žili ve věčném míru pod dohledem přeživších bohů.¹²⁵

---

¹²⁴ Není zcela jasné, kde se toto místo nacházelo, ale z toho, co stojí ve Vědmině věštbě (první část *Pisňové Eddy*), lze usuzovat, že jde o místo, kde si bohové zbudovali Ásgard.

¹²⁵ SPÁČILOVÁ, Libuše. *Germánská mytologie*, str. 48–49.

3 Charakteristika japonské mytologie

Japonská mytologie podobně jako mytologie germánská obsahuje mnoho pojmů, které je vhodné pro potřeby pozdějšího srovnání přiblížit a vysvětlit. I tento mytologický systém se díky kronice *Kodžiki* dochoval v ucelené formě.

3.1 Důležitá místa japonské mytologie

V japonské mytologii, konkrétně v kosmogonických mýtech, je zmíněn ostrov Onogoro (オノゴロ島). Jeho vznik je připisován Izanagimu a Izanami,¹²⁶ kteří ho vytvořili na příkaz nebeských bohů. Tento ostrov po počátečním zásahu božského páru sám utuhnul a na jeho povrchu objevili Izanagi s Izanami nebeský sloup a rozsáhlý palác, kde se usídlili. Nebeský sloup, jak je zmíněno v překladu *Kodžiki* Karla Fialy,¹²⁷ má falické konotace a byl využit při plození božských potomků.¹²⁸ Sloup je možné vnímat jako propojení mezi nebem a zemí, čili mezi místem, kde žili bohové, a místem života smrtelníků, což ho připodobňuje ke germánskému stromu Yggdrasilu, který spojoval světy germánské mytologie.

I pro Japonce jsou v jejich náboženských představách důležité stromy. Odedávna věřili, že vysoké a často zvláště tvarované stromy využívají bohové při sestupu z nebes, a proto se tyto stromy staly posvátnými. Tvary stromů, které byly považovány za posvátné, se oblast od oblasti lišily, ale druhy stromů zahrnovaly borovici, japonský cypřiš *hinoki* (檜) nebo japonský cedr *sugi* (杉). Obecně platilo, že víra v posvátnost určitých stromů převažovala u lidí na venkově, kteří žili v úzkém kontaktu s přírodou. Strom se tak pro vesničany stával sídlem například boha hor *jama no kami* (山の神).¹²⁹ Tato víra není v kontextu šintó nijak překvapující, protože všechny objekty, které se nacházejí v přírodě, mohly být sídlem nějakého božstva.

3.2 Příšery japonské mytologie

Jednou z nejznámějších nestvůr v japonské mytologii je had zvaný Jamata no oroči (ヤマタノオロチ). Tento had, jehož jméno překládá Fiala jako hadí saň

---

¹²⁶ viz Izanami a Izanagiho v podkapitole 3.3 Bohové a hrdinové japonské mytologie.

¹²⁷ Karel Fiala (1946) je významný český japanolog a lingvista. V současnosti působí jako profesor Fukuiské prefekturní univerzity.

¹²⁸ *Kodžiki*, str. 45.

¹²⁹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*, str. 124.

rozštěpená na osm částí,¹³⁰ měl už podle svého jména osm hlav a osm ocasů a terorizoval jeden starý manželský pár v oblasti, kam sestoupil po svém zapuzení bůh Susano no mikoto.¹³¹ Podle vyprávění onoho páru je Jamata no oroči připravil již o osm dcer a měl v úmyslu pozřít i jejich poslední devátou dceru. Saň prý měla na povrchu hadovitého těla mech, na zádech jí rostly stromy a břicho mělo krvavě rudou barvu.¹³² Bůh Susano hada přelstil a přemohl, a následně přijal poslední dceru za svou manželku.

V podsvětní říši zvané Jomi no kuni žila ještě další stvoření, která je možné klasifikovat jako nestvůry. Těmito stvořeními jsou například nestvůrné babice *šikome* (醜女), jež měly za úkol chytit Izanagiho při jeho návštěvě podsvětí. Ten se provinil proti vůli Izanami, když i přes její zákaz pohlédl na její zetlelé tělo.¹³³ Při Izanagiho útěku byly *šikome* zpomaleny nejdříve planým vínem, které vyrostlo z čelenky odhozené prchajícím Izanagim, a posléze ještě bambusovým výhonkem, který vyrostl ze zubu hřebenu taktéž odhozeného Izanagim.¹³⁴ Díky notorické hltavosti těchto babizen se Izanagimu podařilo opustit podsvětí a pokračovat ve tvoření světa.

3.3 Bohové a hrdinové japonské mytologie

Pro japonskou mytologii jsou velmi významní členové božského panteonu. Jak již bylo zmíněno, Izanami s jejím partnerem Izanagim zastávali velmi důležitou roli, protože díky nim byly stvořeny japonské ostrovy. Izanagiho celé označení zní Izanagi no mikoto (伊邪那岐命), což naznačuje jeho důležitost mezi japonskými božstvy. Zdvořilostní titul *mikoto* totiž vyjadřuje úctu k bohu.¹³⁵ Z překladů jeho jména je pravděpodobně nejbližší pravdě výklad bůh, jenž zve, svádí. Izanamino celé označení (伊邪那美命) také obsahuje přídomek *no mikoto*, což poukazuje na její významnou pozici v japonském panteonu. Český překlad jejího jména se významově blíží tomu Izanagiho, protože zní bohyně, jež zve, svádí. Jako největší zásluha těchto dvou božstev bývá vyzdvihováno, že společně stvořili japonské ostrovy a zplodili na třicet pět dalších bohů. Poslední stvoření, které za života Izanami přivedli na svět, byl bůh ohně, který ale

---

¹³⁰ *Kodžiki*, str. 74.

¹³¹ viz Susano no mikoto v podkapitole 3.3 Bohové a hrdinové japonské mytologie.

¹³² WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*, str. 78–79.

¹³³ viz Izanagiho a Izanami v podkapitole 3.3 Bohové a hrdinové japonské mytologie.

¹³⁴ *Kodžiki*, str. 56.

¹³⁵ NORIFUMI, Shimazu. Mikoto. In: *Encyclopedia of Shinto* [online]. 2005 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://eos.kokugakuin.ac.jp/modules/xwords/entry.php?entryID=14>.

poranil Izanamina rodidla takovým způsobem, že zemřela a musela odejít do podsvětí. Další bohové se zrodili už pouze díky Izanagimu, například když po návratu z návštěvy Izanami v podsvětí prováděl rituální očistu. Části Izanagiho oblečení se proměnily v bohy a také očista samotná zapříčinila příchod dalších bohů na svět.¹³⁶

Amaterasu, která je hlavní japonskou ženskou bohyní a hlavní japonskou bohyní obecně, zastává pravděpodobně nejvýznamnější pozici v japonském panteonu a kromě zkrácené verze Amaterasu zahrnují formy jejího celého jména Amaterasu ómikami (天照大御神 – Velká vznešená bohyně ozařující nebesa) nebo Amaterasu no mikoto (天照命 – Bohyně ozařující nebesa). V *Kodžiki* její zrození proběhlo při rituální očiště po Izanagiho návratu z podsvětí, kdy Amaterasu přišla na svět po očiště Izanagiho levého oka.¹³⁷

Amaterasu vlastnila náhrdelník z prohnutých klenotů *magatama* (勾玉) a v souvislosti s ní bývá zmiňováno i speciální zrcadlo a meč, který dostala na udobření po roztržce se svým bratrem Susanoem.¹³⁸ Tyto tři předměty, náhrdelník, zrcadlo, meč, mají význam i v současném Japonsku, protože se jedná o „korunovační klenoty“¹³⁹ japonského císaře.¹⁴⁰ Hlavní význam Amaterasu ovšem spočívá v její předpokládané roli prapředka japonského císařského rodu. Vnuk Ninigi byl vyslán Amaterasu, aby vládnul Japonsku, a od Amaterasu dostal výše zmíněné insignie. Do země lidí sestoupil na ostrově Kjúšú, kde si taky zřídil své sídlo. Zde pojal za manželku dceru místního božstva¹⁴¹ a zplodil s ní potomstvo.¹⁴² Japonsko bylo údajně založeno roku 660 př. n. l. Ninigiho prapravnukem císařem Džimmuem. Džimmu, který je považován za legendárního prvního císaře Japonska, se po mnohých peripetiích probjoval do provincie Jamato (dnešní prefektura Nara) a údajně zde 11. 2. založil Japonsko.¹⁴³

V souvislosti s Amaterasu byl zmíněn bůh Susanoo a i on má přídomek *no mikoto*, což ho staví na stejnou úroveň jako Izanami a Izanagiho. Jak již bylo zmíněno

---

¹³⁶ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*, str. 75–76.

¹³⁷ ROBERTS, Jeremy. *Japanese Mythology A to Z*. 2nd ed. New York, NY: Chelsea House Publishers, c 2010, str. 4.

¹³⁸ O původu předmětů viz konec podkapitoly 3.4 Významné události japonské mytologie.

¹³⁹ Nejde o korunovační klenoty v pravém slova smyslu. Jedná se o insignie císařské moci, které však nikdo nesmí ani spatřit.

¹⁴⁰ *Kodžiki*, str. 68–73.

¹⁴¹ Mocný bůh velehor.

¹⁴² WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*, str. 110.

¹⁴³ Tamtéž, str. 59.

dříve, jedná se o bratra sluneční bohyně Amaterasu, který je ovšem podobně jako germánský bůh Loki velmi rozporuplný. Jedna ze stran jeho osobnosti je velmi nezbedná a projevila se při jeho sporu s Amaterasu, druhá je mnohem umírněnější a pokorná a je možné ji spatřit, když se snažil udobřit s Amaterasu. Susanoo přišel na svět stejně jako Amaterasu při Izanagiho rituální očištění, ale v případě Susanooa šlo o vymývání nosních dírek. Bývá označován za boha moří a bouří, což mu dal za úkol jeho otec Izanagi, ale Susanoo to odmítl, a proto byl otcem vykázán ze světa bohů, a musel se vydat do země lidí.¹⁴⁴

V zemi lidí se Susanoo proslavil jako hrdina, když osvobodil jednu rodinu od hrozby ze strany osmihlavého a osmiocasého hada Jamata no oroči.¹⁴⁵ Toho obelstil tak, že ho opil, a postupně mu odsekl všechny hlavy. Z jednoho z ocasů získal meč Kusanagi neboli Sekač trávy, který daroval na usmířenou své sestře Amaterasu.¹⁴⁶

Oblíbenou postavou japonské mytologie je bůh Ókuninuši no mikoto zvaný též Ókuninuši no kami nebo Ónamuči no kami. Fiala překládá jeho jméno jako Veliký bůh pozemské říše.¹⁴⁷ Ókuninuši patří k potomkům boha Susanooa v šesté generaci.¹⁴⁸ Vystupuje v mnoha mýtech japonské mytologie a je zobrazován jako statečný, dobrotivý a soucitný bůh, což je patrné v příběhu o Bílém králíku. Ten přišel o srst, když se snažil obelstít krokodýly, aby s jejich pomocí mohl překročit moře z jednoho ostrova na druhý. Rada Ókuninušiho bratrů mu přinesla jen mnoho bolesti, ale díky Ókuninušimu se nakonec uzdravil a prorokoval, že Ókuninuši uspěje tam, kde jeho bratři selžou. Ókuninušiho pozitivní charakter vystupuje ještě více do popředí, pokud ho srovnáme s jeho bratry, kteří ho dokonce dvakrát připravili o život. Tento bůh se nakonec oženil se Suserihime, dcerou boha Susanooa, a po mnohých útrapách se usadil v krajině Izumo, kterou dotvořil a zkulivoval.¹⁴⁹ Představuje tedy archetyp hrdiny, který se navzdory veškerým příkořím nevzdává a který nakonec dosáhne svého cíle, což je pravděpodobně důvodem jeho oblíbenosti jako boha japonské mytologie.

Na pomezí mezi bohem a hrdinou stojí Jamatotakeru no mikoto, v překladu Chrabrá bůh z Jamata.¹⁵⁰ Původně nesl jméno Ousu no mikoto, Pán malého

---

¹⁴⁴ ROBERTS, Jeremy. *Japanese Mythology A to Z*, str. 109–110.

¹⁴⁵ viz kapitolu 3.2 Příšery japonské mytologie.

¹⁴⁶ *Kodžiki*, str. 74–76.

¹⁴⁷ Tamtéž, str. 79.

¹⁴⁸ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*, str. 115.

¹⁴⁹ Tamtéž, str. 116.

¹⁵⁰ *Kodžiki*, str. 183.

hmoždíře,¹⁵¹ a jeho otcem byl údajně císař Keikó,¹⁵² ale během svých mnohých výprav si vydobyl výše uvedené jméno. Tento hrdina sehrál roli při upevnování moci císařského dvora a rozšířil císařem ovládané území. Například na severovýchodě se střetnul s kmeny Emiši.¹⁵³ Jamatotakeru ne vynikal pouze svou bojovou zdatností, ale také svou prudkostí a krutostí, kterou ukázal, když zabil svého vlastního bratra ne zrovna vybíravým způsobem.¹⁵⁴ K úspěchu mu také dopomohla jeho vlastní lstivost a moudrost jeho tety Jamatohime no mikoto, která mu vždy darovala pomůcky, díky nimž uspěl ve všech úkolech zadaných císařem. Na výpravě proti vzpurným kmenům na západě využil převleku za dívku, a když táhnul na východ, díky křesadlu unikl z léčky zákeřného správce provincie.

Jamatotakeru je znám především díky sjednotitelským snahám a tragickému konci. Protože se císař obával Jamatotakeruovy prudkosti, zadával mu stále další a další úkoly, a tak se hrdina až do své předčasné smrti nemohl vrátit do hlavního města, i když po tom toužil.¹⁵⁵ Ve srovnání s Ókuninušim no mikoto představuje Jamatotakeru no mikoto hrdinu, který je sice úspěšný, ale pro své povahové rysy nakonec není schopen naplnit všechna svá přání. C. Scott Littleton¹⁵⁶ dokonce přirovnává osud Jamatotakerua k osudu krále Artuše,¹⁵⁷ který je evropskému čtenáři pravděpodobně o mnoho bližší. Oba měli ve svém vlastnictví kouzelný meč (Jamatotakeru – Kusanagi, Artuš – Excalibr), oba si podrobili velká území a oba zemřeli po konfliktu s mocným nepřítelem.¹⁵⁸

3.4 Významné události japonské mytologie

V rámci japonské mytologie neexistuje paralela ke konci světa, který je v germánské mytologii popsán jako *ragnarök*, ale lze zde jistě nalézt konflikty podobající se v určitých aspektech. Hlavním pojícím prvkem je osoba nevyzpytatelného

---

¹⁵¹ *Kodžiki*, str. 183.

¹⁵² Císař Keikó vládl v letech 71–130.

¹⁵³ Dnešní Ainuové.

¹⁵⁴ Když si bratr odskočil vykonat ranní potřebu, počíhal si na něj, zajal ho a nechal ho rozdrtit mezi kládamí. Následně mu ještě nechal vyrvat končetiny, zabalit je do rohoží a zahodit.

¹⁵⁵ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*, str. 79–80.

¹⁵⁶ Covington Scott Littleton (1933–2010) byl americký antropolog a zabýval se studiem indoevropské mytologie, artušovských legend a japonské kultury (s důrazem na šintó).

¹⁵⁷ LITTLETON, C. Scott. Yamato-takeru: An “Arthurian” Hero in Japanese Tradition. *Asian Folklore Studies* [online]. 1995, Vol. 54, No. 2 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1178944>, str. 260.

¹⁵⁸ Tato paralela je jistě zajímavá, když uvážíme, jak daleko od sebe se vlastní obou hrdinů nacházejí, ale Littleton zmiňuje i možnost, že mýtus pochází z určité oblasti (severní Írán), ze které se rozšířil na britské ostrovy a do Japonska.

boha Susanooa no mikoto, který se velmi podobá germánskému bohu Lokimu. Susanoo se dostal do hádky se svou sestrou bohyní Amaterasu ómikami, která vyústila v útěk bohyně do jeskyně a ponoření celého světa do chaosu a do tmy. Loki při *ragnaröku* také stál proti svým bratrům z rodu Ásů a svět, protože během *ragnaröku* zmizelo slunce i měsíc, se taktéž ocitnul ve tmě a chaosu.

Spor mezi Amaterasu a Susanooem začal, když se Susanoo přišel s Amaterasu rozloučit poté, co byl Izanagim vykázán ze světa bohů pro neochotu ujmout se svých povinností. Aby Susanoo prokázal, že jeho úmysly jsou čestné, střídal se s Amaterasu v plození potomků z osobních předmětů. Jeho potomky byly pohledné dívky, a proto shledal, že zvítězil a že jeho úmysly byly opravdu čisté. Poté se počal nezvedeným způsobem radovat, poničil rýžová pole a výkaly znečistil palác Amaterasu. Zprvu se ho Amaterasu pokoušela bránit a omlouvat, ale on na závěr ještě vhodil střechou do posvátné síně přadlen koně staženého z kůže, čímž způsobil smrt jedné z přadlen, Amaterasu polekal, a ona utekla do jeskyně. Z jeskyně Amaterasu vylákaly a světlo ve světě obnovily myriády bohů svým smíchem v reakci na erotický tanec jedné z bohyní.¹⁵⁹

Tato sourozenecká hádka je významná hned z několika důvodů. Protože bylo nutné Bohyni slunce vylákat ven z jeskyně, ostatní bohové přišli s nápadem vyhotovit zrcadlo a ověsit stromy zahnutými klenoty *magatama*. Oba předměty se později staly japonskými císařskými insigniemi. Susanoo byl sice zapuzen ze světa bohů, ale ve svém exilu získal meč Kusanagi, jenž symbolizuje třetí císařskou insignii. Po tomto konfliktu se Susanoo usídlil v krajině Izumo, zbudoval si zde palác a fungoval jako místní ochranné božstvo. I nadále se ovšem podílel na tvoření světa, protože od něj pochází izumská linie božstev. Fiala zmiňuje možnou souvislost útěku sluneční bohyně a nutnosti ji získat zpět s tradicí zimních svátků.¹⁶⁰ Příchod jara by v tomto kontextu znamenal návrat slunce po období chladné zimy, kdy jeden cyklus končí a nový začíná. Podobně je tomu ostatně i u *ragnaröku*, kde starý svět dojde svého konce a nový nezkažený se jakoby zázrakem objeví.

---

¹⁵⁹ *Kodžiki*, str. 64–73.

¹⁶⁰ Tamtéž, str. 69.

4 Mýty o stvoření

Stvořitelství mýtus je literární útvar ve formě vyprávění, které podává zprávu o něčem, co je prožito jako osobní zkušenost nebo co je vnímáno jako přirozený stav věcí.¹⁶¹ Eliade rozlišuje mýtus o stvoření a mýtus o původu, přičemž mýtus o stvoření podává zprávu o tom, jak byl stvořen svět. Mýtus o původu se zabývá původem člověka. Úvahy o tom, jak byl stvořen svět, jsou pevně zakořeněny v charakteristikách různých kultur a mají také vliv na to, jak je na úlohu kultur ve světě nahlíženo. Toto je možné vypořádat při zkoumání stvořitelství mýtu a kultury pro zmiňovaný mýtus relevantní. Lidé na vysokých pozicích uplatňují svůj nárok na moc skrze mýtus o původu, zástupci duchovenstva na základě mýtu definují oblasti uctívání a oslav a běžný člověk si může díky mýtu nastavit své cíle a najít své místo ve společnosti. I když je mýtus o stvoření jen těžko srovnatelný se zákony v dnešním slova smyslu, členové společnosti, pro kterou je mýtus relevantní, ho mohou považovat za určitý řád, který určuje základní vzorce jejich chování. Mýtus o původu tak určuje principy, s nimiž by měla být jakákoliv právní ustanovení v souladu, aby fungovala ve světě, jak ho členové společnosti znají.¹⁶² Důležitost stvořitelství mýtu pro relevantní kultury se v průběhu času jistě měnila. V minulosti, kdy ještě nebyly vědní disciplíny natolik rozvinuté nebo ještě zatím neexistovaly, byly mýty východiskem, jak si vysvětlit okolní svět.

Vědění a touha po něm jsou také do jisté míry ovlivněny mýty o stvoření. Mýtus totiž určuje, jaké vědění je možné získat a jak jsou poté tyto vědomosti interpretovány. Úhel pohledu, který není naznačen v mýtu o stvoření, bude pak pravděpodobně chybět i v kultuře, které je daný mýtus vlastní. Pokud je například v mýtu zmíněno, že kontakt se smrtí je špatný a že je potřeba se ho vyvarovat, případně se po něm rituálně očistit, může to mít v relevantní kultuře vliv na chování příslušníků té kultury. V jiné kultuře s jinými mýty o stvoření toto již platit nemusí. Stvoření světa určuje jeho rozsah a to, jakým způsobem je možné vnímat a prozkoumávat tento svět.¹⁶³ Například v případě japonské mytologie se mýty o stvoření zabývají primárně stvořením japonských ostrovů. Japonsko je ostrovní země, a proto není překvapující, že mýty o stvoření popisují pouze

---

¹⁶¹ LONG, Charles H. Creation Myth. In: *Encyclopedia Britannica* [online]. c 2015 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/142144/creation-myth>.

¹⁶² STENUDD, Stefan. Creation Myths From Around the World. In: *Creation Myths: Stories About How the World Began* [online]. c 2011 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.creationmyths.org/creation-myths-around-the-world-1.htm>.

¹⁶³ Tamtéž.

stvoření právě těchto ostrovů. V průběhu dějin se v Japonsku několikrát objevily tendence k izolaci od vnějšího světa a nezájmu o cokoli z vnějšku, které mohly mít původ v podmínkách nastavených stvořitelstvími mýty.

Typickým znakem mýtů o stvoření je fakt, že jsou předlohou pro nemytologické vyjadřování v rámci kultury a pro jiné kulturní mýty. Zde je nutné rozlišovat mezi mýty kosmogonickými a mýty o původu kulturních postupů a výtvorů. Kosmogonické mýty vyprávějí, jakým způsobem byl stvořen svět, ale ostatní mýty podávají zprávu o různých postupech či objevech v rámci kulturního života a svou stylistickou strukturu odvozují od mýtů kosmogonických. Kosmogonické mýty se tedy zabývají prvopočátkem všeho.¹⁶⁴ Vysvětlit prvopočátek všeho je ovšem nelehký úkol. Vědě se doposud nepodařilo kompletně objasnit původ lidské existence a víra v pravdivost stvořitelstvího mýtu je tak pro mnohé stejně relevantní jako nějaká vědecká teorie.

Kosmogonický mýtus určuje pozici člověka v prostoru, přičemž důležitá jsou symbolická i empirická kritéria. Symbolická kritéria hrají důležitou roli proto, že pomocí symbolů určují prostorovou orientaci lidských stvoření z ontologického hlediska (hlediska jsoucna), a empirická kritéria proto, že umisťují člověka do určité krajiny. Vývoj jazyka v komunitě lidí se děje na základě jazyka kosmogonického mýtu. První uspořádání světa v kosmogonických mýtech slouží jako prazáklad kultury, ze které se pak v průběhu času vyvinou odlišné formy kultury. Uchování mýtu v paměti a oslavy mýtu jsou jedním ze způsobů, jak může náboženská komunita formovat svůj kulturní život.¹⁶⁵ Příkladem může být důraz na očistu a rituální čistotu v případě Japonska. Stejně tak, jako prováděl Izanagi rituální očistu po návratu z podsvětí, očišťují se Japonci před vstupem do šintoistické svatyně a tato praktika zůstává pevně zakořeněna.

Stvořitelství mýtus také určuje roli člověka ve světě a naznačuje, jaký ho čeká osud. Lidská stvoření mohou zastávat velmi důležitou úlohu ve stvoření a být tak vlastně jeho cílem nebo se může jednat pouze o jeden z kroků stvoření světa, přičemž příklady obou variant je možné nalézt ve stvořitelství mýtech kolem světa. Tento stvořitelstvími mýty přiřčený statut se poté odráží v lidském chování vůči přírodě a okolnímu světu, přístupu člověka k sobě samému, k jeho právům a povinnostem. Stvořitelství mýty jsou živnou půdou pro myšlenkové pochody dané společností

---

¹⁶⁴ LONG, Charles H. Creation Myth.

¹⁶⁵ Tamtéž.

a zároveň ovlivňují úhly pohledu, které jsou považovány ve společnosti za přípustné, což platí i v současnosti. Například teorie velkého třesku není natolik vzdálena stvoření světa všemocným stvořitelem.¹⁶⁶ V germánské mytologii je stvoření člověka jen jedním z aktů takřka všemocných bohů. Člověk ve stvořitelských mýtech nijak aktivně nevystupuje, pouze je zmíněno, že od určité doby existuje. Ve starověké společnosti se však projevoval mýtem přiřčený statut například v přístupu seveřanů k boji a ke smrti.

Zkoumáním mýtů o stvoření je možno odhalit myšlení a myšlenkové pochody určité kultury. Tyto mýty jsou často vrcholem představivosti jednotlivých kultur té doby a stvořitelské mýty jako takové představují jeden z největších úspěchů lidské mysli v předvědeckém období. Protože jsou mýty tak úzce spjaty s lidskou myslí a lidským uvažováním, poskytuje jejich studium jedinečné nahlédnutí do struktury lidského myšlení. Ukazují, jak osobní zkušenosti vedou k myšlenkovým závěrům, jak je lidská mysl schopna si poradit při analýze světa, ve kterém žijeme, nebo jaký má mysl vztah ke svým vlastním závěrům.¹⁶⁷ Toto hraje důležitou roli například při psychoanalýze, jak ukazuje Marie-Louise von Franzová¹⁶⁸ ve své knize *Mýtus a psychologie*, kde popisuje, jak lze pomocí mýtů o stvoření rozpoznat tvořivé procesy v lidské duši.

4.1 Typy kosmogonických mýtů

Svět jako systém vší existence nebyl vytvořen ve všech lidských civilizacích stejným způsobem. Proto je možné říci, že na světě existuje tolik kosmogonických mýtů, kolik je na světě nejrůznějších kultur. Donedávna byly mýty klasifikovány na evoluční křivce od nejstarších kultur po současné Západní kultury, tzn. od nejjednodušších po nejsložitější. Nicméně ve 20. století začala být upřednostňována spíše analýza mýtů na základě získaných poznatků, než analýza podle zastaralého pohledu v souladu s výše zmíněnou škálou. Počátek světa je totiž svým způsobem i počátkem lidstva, a proto na něj nelze nahlížet jako na něco jednoduchého.¹⁶⁹ Mýty o stvoření mohou být vskutku komplexní a pro jejich správnou analýzu je nutné nezaměřovat se na technologickou vyspělost konkrétní kultury, ale na mýtus samotný a veškeré jeho nuance.

---

¹⁶⁶ STENUDD, Stefan. Creation Myths From Around the World.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Marie-Louise von Franzová (1915–1998) byla švýcarská psychologka specializující se na analytickou psychologii. Kromě knihy *Mýtus a psychologie* publikovala například *Psychologický výklad pohádek*.

¹⁶⁹ LONG, Charles H. Types of cosmogonic myths. In: *Encyclopedia Britannica* [online]. c 2015 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/142144/creation-myth/33935/Types-of-cosmogonic-myths>.

Jedním z typů kosmogonických mýtů je stvoření světa nadřazenou bytostí. V 19. století se těšil velké popularitě názor, že příklady stvořitelských mýtů, kdy byl svět vytvořen jednou nadřazenou bytostí, patří vývojově do nejpozdější fáze kulturního vývoje. Skotský folklorista Andrew Lang¹⁷⁰ však přišel s důkazem, že víra ve stvoření jedním nadřazeným stvořitelem je naopak znakem primitivnějších kultur. Tuto víru je možné nalézt například v afrických kulturách, v kultuře Ainu ze severu Japonska, kultuře amerických indiánů a obecně skoro ve všech částech světa.¹⁷¹ Představa jediného stvořitele se na první pohled zdá zjednodušenou ve srovnání s případy, kdy je stvořitelů více, ale to jí neubírá na relevanci. Pokud je stvořitel pouze jeden, nedostane se například do konfliktu se svými spolustvořiteli.

Konkrétní detaily ohledně nadřazené bytosti stvořitele se mezi kulturami liší, ale obecně je možné specifikovat několik společných bodů:

- 1) Stvořitel je vševědoucí a všemocný. Svět vzniknul díky jeho moudrosti a on je schopen stvořit svět díky své síle.
- 2) Před stvořením světa bylo božstvo samo. Před stvořitelem neexistovalo žádné stvoření či věc a je tudíž nemožné vysvětlit jeho existenci. To, co bylo před stvořitelem, se stává nevysvětlitelným tajemstvím.
- 3) Stvoření světa je vědomé, úmyslné a spořádané. To je opět aspektem stvořitelovy moudrosti a síly. Stvoření proběhne, protože božstvo má připraven určitý plán a netvoří na základě metody pokus-omyl. V knize Genesis jsou například jednotlivé části světa tvořeny jedna za druhou, v egyptském mýtu stvořitelský bůh Kheper říká: „Připravil jsem ve svém srdci,“ a v maorském stvořitelském mýtu se božstvo posunuje od absolutní neaktivity ke zvyšujícím se fázím aktivity.
- 4) Stvoření světa je zároveň symbolem svobody a účelu boha. Stvořitelský proces určuje vzorce a účel všech aspektů stvoření, ale božstvo není svazováno svým výtvořem. Jeho vztah k řádu, který nastane po stvoření světa, je opět projevem svobody stvořitelského boha.

---

¹⁷⁰ Andrew Lang (1844–1912) byl skotský antropolog, básník, spisovatel, literární kritik a folklorista.

¹⁷¹ LONG, Charles H. Creation by a supreme being. In: *Encyclopedia Britannica* [online]. c 2015 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/142144/creation-myth/33936/Creation-by-a-supreme-being>.

5) V několika případech tohoto typu stvoření světa bůh zmizí ze světa po jeho dokončení. Božstvo se opět objeví pouze v případě, že hrozí narušení nastoleného řádu.

6) Nadřazené stvořitelské božstvo je často bohem nebes a bůh v této podobě je příkladem náboženského důrazu na symboliku nebe.¹⁷²

Marie-Louise von Franzová ve své knize taktéž zmiňuje stvoření světa jedinou bytostí, kterou označuje pojmem *deus faber*, což je v překladu bůh umělec nebo řemeslník. Tento bůh si při tvoření světa počíná vsutku jako řemeslník, který z neživé látky tvoří svět. To se pak promítá například do uvažování skutečných kovářů či jiných řemeslníků v primitivních společnostech. Tito řemeslníci si nepředstavují, že práci dělají sami, ale že konají proces, jehož tajemství jim bylo vyjeveno bohem.¹⁷³ V moderní společnosti je kladen důraz spíše na individuální kvality řemeslníka, který za svůj um nevděčí bohu stvořiteli, ale sám sobě, když se pilnou prací dostal na svou úroveň.

Dalším příkladem kosmogonického mýtu je stvoření světa pomocí objevení se, což je v podstatě stvoření světa, které proběhne samovolně z hlubin země samotné. Počáteční chaos se postupně mění v řád s tím, jak stvoření postupuje do dalších fází. Důležitou roli zde hraje země jako ústřední zdroj všeho. V předchozím typu stvořitelského mýtu lze ztotožnit stvořitelské nebeské božstvo a nebe. Podobným způsobem je zde možné připodobnit mýtus o objevení se k zemi nebo matce rodiče. Postupné zavedení řádu je často analogické s růstem dítěte v děloze a jeho narozením. Plod se vyvíjí sám od sebe a nepotřebuje v podstatě žádné intervence zvenčí, než se zrodí ve formě nového života. Než ve světě začne panovat všudypřítomný řád, nachází se podsvětí v chaosu a stvoření se dopouštějí nemorálních skutků. Nicméně s postupným nástupem řádu ve světě se stvoření začnou chovat podle pravidel, která měla odjakživa v sobě, a nebude potřeba žádné vnější autority, která by jim přikázala, jak se chovat. Tento typ mýtu o stvoření je ještě možné přirovnat k semeni. Aby ze semena mohl vyrůst nový život, je zapotřebí smrt semena, což ukazuje v praxi důležité koncepty plodnosti a smrti. Zmíněná symbolika je patrná i na nejrůznějších pohřebních praktikách, kdy je nebožtík pohřben do země v naději

---

¹⁷² LONG, Charles H. Creation by a supreme being.

¹⁷³ FRANZ, Marie-Louise von. *Mýtus a psychologie. Mýty o stvoření z pohledu hlubinné psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, str. 81, 85.

v obnovu po smrti nebo ve víře v zemi jako ústředního zdroje všeho života.¹⁷⁴ Po konci starého světa v germánské mytologii se nový svět samovolně objeví vynořením se z moře. Starý svět, který během událostí konce světa zaniknul, byl tak semenem pro svět nový. I v křesťanství se po potopě světa vynoří nová a čistá země jakoby ze své vlastní vůle.

Třetím druhem stvořitelského mýtu je stvoření za pomoci rodičů světa, který úzce navazuje na předchozí mýty. Tento mýtus zahrnuje kosmogonický proces, který je proveden prvotní matkou a otcem, znázorňujícími zemi a nebe. Otec i matka se objeví až později ve vývoji světa, kde před jejich objevením panuje chaos. Otec a matka bývají při tvoření světa znázorňováni v sexuálním objetí, ale žádná aktivita mezi nimi explicitně neprobíhá a navenek se zdají klidní a nečinní. Rodiče si často ani nejsou vědomi toho, že mají potomky, a proto navenek působí netečně. Oddělení rodičů je způsobeno potomky, kteří usilují o více prostoru nebo o světlo, protože se nacházejí mezi rodiči (nebesa a země). Po oddělení rodičů začínají v tomto typu mýtu o stvoření hrát důležitou roli nižší božstva spojovaná se sluncem. Slunce a světlo symbolizují touhu po kulturních vědomostech. Tyto vědomosti získá člověk od potomků prvotní matky a otce, kteří stáli za oddělením rodičů. Oddělení rodičů zároveň symbolizuje nástup nového světového řádu, který je zasvěcen novým technikám, dovednostem a znalostem kultury.¹⁷⁵ Příkladem tohoto typu stvořitelského mýtu by mohlo být stvoření podle japonské mytologie. Izanami a Izanagi v podstatě naplňují roli rodičů japonských ostrovů a jsou od sebe odděleni potomkem.

Franzová popisuje toto stvoření světa jako stvoření světa rozdělením prarodičů. Prarodiče lze chápat jako nebe a zemi, kde tyto dva elementy leží na sobě tak těsně, že mezi nimi nemůže nic vzniknout. Aby mohl být stvořen svět a jeho bytosti, které potřebují ke své existenci prostor, je potřeba toto objetí rozbít, o což se postarají první bytosti nebo potomci, jak bylo zmíněno výše.¹⁷⁶

Franzová také zmiňuje stvoření světa za pomoci stvořitelů-dvojčat nebo dvou stvořitelů. Obvykle je v tomto případě jeden z nich mužský, druhý ženský. Jeden z nich

---

¹⁷⁴ LONG, Charles H. Creation through emergence. In: *Encyclopedia Britannica* [online]. c 2015 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/142144/creation-myth/33937/Creation-through-emergence>.

¹⁷⁵ LONG, Charles H. Creation by world parents. In: *Encyclopedia Britannica* [online]. c 2015 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/142144/creation-myth/33937/Creation-through-emergence#toc33938>.

¹⁷⁶ FRANZ, Marie-Louise von. *Mýtus a psychologie. Mýty o stvoření z pohledu hlubinné psychologie*, str. 131.

může být šikovnější či aktivnější, zatímco druhý je neohrabanější, ospalý či prostě pouze pasivní.¹⁷⁷ Tato varianta spíše odpovídá stvoření za pomoci Izanami a Izanagiho, kdy Izanagiho lze považovat za aktivnějšího ze zmíněného páru božstev, protože pokračoval ve stvořitelším záměru i poté, co Izanami odešla do podsvětí.

Stvoření podle afrického národa Dogon¹⁷⁸ je příkladem čtvrtého mýtu o stvoření světa, kterým je stvoření z kosmického vejce. Stvořitelské božstvo zahájí kosmogonický proces tím, že umístí dva páry embryí dvojčat (muže a ženy) do vejce. Ti se poté vyvíjejí společně, až nakonec vytvoří oboupohlavní entitu. V tahitském mýtu žije bůh stvořitel sám ve skořápce, a když se vylíhne, vytvoří si družku a s její pomocí poté stvoří svět. Vejce je symbolem celku, ze kterého vše pochází, a je možné ho připodobnit k děloze, obsahující sémě stvoření. Ve vejci se nachází vše potřebné k vytvoření dokonalé bytosti, kterou je již dříve zmiňovaná oboupohlavní entita.¹⁷⁹ První stvoření v germánské mytologii obra Ymiho je možné považovat za oboupohlavního tvora. Sám byl schopen zplodit potomky bez pomoci nějakého protějška. Božstva, která se podle japonské mytologie objevila jako první, jsou také popisována jako hermafroditní entity.

Franzová popisuje stvoření světa ze zárodku či vejce tak, že bůh nebo entita, která stojí za stvořením světa, vejce rozbije a z jeho polovin vytvoří nebe a zemi.¹⁸⁰ To se podobá výše zmíněnému stvoření za pomoci rodičů světa, kdy se jeden element oddělí od druhého. Božstvo také může do vejce vniknout a nějakou dobu v něm pobývat,¹⁸¹ což je naopak podobné výše uvedenému tahitskému mýtu o stvoření.

Pátým kosmogonickým mýtem je mýtus o stvoření za pomoci zemských potápěčů. Klíčovou roli zde hraje vodní masa, která se před stvořením světa rozprostírá všude, a potápěč (většinou nějaké zvíře), který se noří do zmiňované vodní masy, aby získal něco ze země, ze které by bylo možné vytvořit svět. Ve středoevropském kontextu zastávají úlohu stvořitelů Bůh a Ďábel. Bůh vysílá Ďábla, aby se ponořil na dno a získal nějaký materiál pro tvorbu světa. Bůh navíc není vševědoucí a všemocný a musí v nejrůznějších případech spoléhat na Ďáblovy vědomosti, které z něj pomocí klamů vyzví. Mircea Eliade, rumunský badatel na poli náboženství,

---

¹⁷⁷ FRANZ, Marie-Louise von. *Mýtus a psychologie. Mýty o stvoření z pohledu hlubinné psychologie*, str. 58, 59.

¹⁷⁸ Dogon je etnická skupina, která žije uprostřed státu Mali v západní Africe.

¹⁷⁹ LONG, Charles H. Creation from the cosmic egg. In: *Encyclopedia Britannica* [online]. c 2015 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/142144/creation-myth/33939/Creation-from-the-cosmic-egg>.

¹⁸⁰ FRANZ, Marie-Louise von. *Mýtus a psychologie. Mýty o stvoření z pohledu hlubinné psychologie*, str. 127.

¹⁸¹ Tamtéž.

zmiňuje další motiv v rumunské verzi mýtu o zemských potápěčích. Poté, co Bůh s Ďáblou pomocí stvořil svět, upadne do hlubokého spánku. Tento spánek značí, že Bůh po stvoření světa ztratil o svět zájem, a má spojitost s již zmiňovanou starou mytologickou tradicí, kdy se božstvo po dotvoření světa ze svého díla stáhne a zasahuje pouze v případě, že hrozí narušení nastolené harmonie.¹⁸²

Považuji za důležité zmínit, že mýty o stvoření nespádají vždy výhradně do jedné z výše uvedených kategorií, nýbrž jde o kombinaci více prvků. Germánské mýty o stvoření by bylo možné zařadit částečně do kategorie stvoření světa pomocí objevení se. Japonské mýty o stvoření bývají někdy popisovány jako případ zrození světa z kosmického vejce, ale výše jsem mínil i podobnost s jinými kategoriemi stvořitelských mýtů.

---

¹⁸² LONG, Charles H. Creation by earth divers. In: *Encyclopedia Britannica* [online]. c 2015 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/142144/creation-myth/33939/Creation-from-the-cosmic-egg#toc33940>.

5 Stvoření světa podle germánské mytologie

Pro potřeby srovnání mýtů o stvoření v rámci germánské a japonské mytologie považuji za důležité nastínit zmiňované mýty a poukázat na jisté zajímavé charakteristické rysy.

„Na úsvitu věků nebylo nic, nebylo písku ni moře ni chladných vln; nebyla země ni nebe nad ní, jen pustá hlubina zela bez travin.“¹⁸³ Později se objevily tři elementy reprezentované třemi světy. Ginnungagap byla obrovská propast, která byla tak hluboká, že nebylo možné spatřit její dno. Říká se, že její stěny byly pokryty ledem a cokoliv do ní spadlo, proměnilo se ihned v kostku ledu. Niflheim je název oblasti na sever od propasti Ginnungagap. Šlo o chladný svět ledu, který je také známý jako temné území, kde panovala věčná mlha. Uprostřed vyvěral na povrch pramen Hvergelmi. Pramen Hvergelmi zásoboval vodou jedenáct řek, jejichž voda odtékala do propasti Ginnungagap, kde se okamžitě proměnila v pevný led. Někdy bývají tyto dvě oblasti (Ginnungagap a Niflheim) ztotožňovány. Třetím elementem byl Múspell, země ohně a věčného světla, která se nacházela jižně od propasti. Obr Surt zde stál na stráži. Kolem těchto tří zmíněných oblastí se rozprostíral nekonečný prostor. Takto přibližně vypadaly počáteční krůčky stvoření světa podle představ Germánů.¹⁸⁴

Někdy, například v části *Eddy a ságy o Ynglinzích* zvané Gylfiho oblouzení, bývá v souvislosti se stvořením prvních elementů v germánské mytologii zmiňován všemocný praotec Allvater. Ten se prý postaral o stvoření nebe země, vzduchu a všeho ostatního, co tam náleží. Allvater, v překladu otec veškerenstva, měl být božskou entitou, která existovala od počátku věků, a po stvoření nebe a země vládl celé své říši.¹⁸⁵ Zde se nabízí srovnání s křesťanským Bohem, protože ten také stál na počátku všeho. Když Snorri svou *Eddu* sepisoval, mělo již křesťanství určitý vliv i na Islandu, a proto není nesmyslné předpokládat, že byl Snorri ve své práci ovlivněn tímto náboženstvím.

První živoucí bytostí byl již zmiňovaný obr Surt, který patřil k ohnivým obrům, a jako takový žil v zemi ohně Múspell. Jiskry vyletující z Múspellu často dopadly až na led vzniklý v propasti Ginnungagap. Ten tál a vzniklá voda se odpařovala. Následně pára vlivem obrovského chladu postupně změnila své skupenství z plynného opět na pevné a spadla zpět do propasti. Z tohoto materiálu se zrodila další dvě stvoření.

¹⁸³ STURLUSON, Snorri. *Edda a sága o Ynglinzích*, str. 41.

¹⁸⁴ SPÁČILOVÁ, Libuše. *Germánská mytologie*, str. 31.

¹⁸⁵ STURLUSON, Snorri. *Edda a sága o Ynglinzích*, str. 41.

Šlo o gigantického obra Ymiho a obrovskou krávu Audhumlu. Hladový Ymi mohl tišit svůj hlad mlékem Audhumly, ale té nezbývalo nic jiného, než se snažit uživit olizováním slaných kamenů. Po třech dnech ustavičné práce olizováním kamenů osvobodila boha Búriho, který je považován za zakladatele a praotce božského rodu Ásů.

Souboj elementů zastoupený jiskrami z Múspellu a ledem propasti Ginnungagap naznačuje jeden z typických rysů germánské mytologie. Tak, jako proti sobě bojovalo teplo a chlad, zápolili o nadvládu bohové s obry. V rámci stvořitelských mýtů je v germánské mytologii možné vyzorovat mnoho konfliktů. Ty pokračují i po dokončení formování světa a i zánik světa *ragnarök* je vlastně spojen s rozhodující bitvou mocností dobra a zla.

Ymi, Audhumla a Búri však nezůstali dlouho osamoceni. Obr Surt často trénoval se svým ohnivým mečem, až všude kolem odletovaly jiskry. Ty zapříčinily, že se gigant Ymi začal potit, a z jeho potu přišli na svět další potomci. Pod Ymiho levou rukou se zrodil muž a pod Ymiho pravou rukou žena. Ymiho nohy zplodily dalšího syna a všechna tato stvoření patřila mezi obry. Velká většina prvních stvoření byli obři a i první bohové se svým původem řadili k obrům. Paradoxem může být, že tento v podstatě bratrský vztah bohům nezabránil v tom, aby vedli proti obrům válku, která neznala konce.

Již zmiňovaný bůh Búri, který byl osvobozen z kamene krávu Audhumlou, zplodil syna jménem Bor. Ten se oženil s obryní Bestlou a měli spolu tři syny, Ódina, Viliho a Véa. I podle Vlčkové¹⁸⁶ byli Vili a Vé Ódinovi bratři, ale ve skutečnosti mohli být jenom jiným označením Ódina.¹⁸⁷ Ódin, Vili a Vé ztělesňovali dobro. Obři, kteří přišli na svět díky Ymimu, byli už ze své podstaty zlí. Snad proto vzplál brzy mezi oběma tábory konflikt, který dospěl k závěru v podstatě až s koncem starého světa. Bohové odedávna bojovali proti obrům a jiným zlým stvořením, ale obě strany konfliktu disponovaly zdánlivě stejnou silou, a proto nikdo dlouho nedokázal získat v boji výhodu.

Po nějaké době se Ódin, Vili a Vé rozhodli, že zabijí gigantického obra Ymiho, čímž by si pomohli v neustávajícím konfliktu mezi bohy a obry. Tito tři bohové giganta nakonec pokořili. Ymiho mrtvola, kterou svrhli do propasti Ginnungagap, jim navíc

---

¹⁸⁶ Jitka Vlčková je historička a archeoložka. Kromě Encyklopedie mytologie germánských a severských národů publikovala například Encyklopedii keltské mytologie.

¹⁸⁷ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 168, 242, 244.

posloužila jako vynikající materiál při tvorbě světa a využili ji v podstatě beze zbytku. Ymiho krev vytvořila moře a oceány. Utonulo v ní mnoho obrů. Z masa vytvořili zemi, kterou dnes známe pod názvem Midgard. Z kostí vznikly hory a údolí. Zuby posloužily jako materiál pro stvoření útesů a kamenů. Vlasy a chlupy byly přetvořeny v rostlinstvo a z lebky se stala nebeská klenba. Ta se dotýkala země na čtyřech místech. Na těch stáli čtyři trpaslíci: Austri na východě, Vestri na západě, Súdri na jihu a Nordri na severu. Ze zbytků Ymiho mozku vznikla oblaka. Ódin, Vili a Vé následně nachytali pár jisker vyletujících z Múspellu a poseli jimi oblohu. Tak vzniklo slunce, měsíc a hvězdy. Tato tělesa měla za úkol osvětlovat zemi lidí. Země lidí se nacházela uprostřed světa a nesla již zmíněné jméno Midgard. Zeď stvořená z Ymiho obočí oddělovala a chránila zemi lidí před mořem a obry žijícími na pobřeží. Uprostřed Midgardu si božský rod Ásů zbudoval své sídlo Ásgard.¹⁸⁸

Dohromady je možné v germánské mytologii běžně nalézt devět světů. Již zmiňovaný Ásgard byl sídlem božského rodu Ásů. Vchod do Ásgardu střežil bůh Heimdall a vládl tu Ódin. Země lidí nesla jméno Midgard. Mezi světy germánské mytologie patří také Niflheim, země ledu a věčné mlhy. V Niflheimu žil mimo jiné had Nídhögg,¹⁸⁹ který ztělesňoval vše špatné v tomto světě. Múspell, země ohně a věčného světla, byl pod nadvládou a ochranou obra Surta. Další obři žili v Jötunheimu, zemi obrů, kde železnou rukou vládl obr Trym. Vanaheim patřil Vanům, kteří byli druhým božským rodem po Ásech. V čele stál Njörd. Álfheim byl sídlem vzdušných stvoření např. elfů a v Svartalfheimu žili podzemní tvorové např. trpaslíci. Posledním světem byla podsvětní říše Hel, země mrtvých. Vchod do ní strážil obrovitý pes Garm a v čele stála bohyně smrti Hel.¹⁹⁰

V souvislosti se zemí mrtvých stojí za zmínku fakt, že zde skončili pouze ti, kteří zemřeli stářím či na nějakou nemoc. Válečníci, kteří padli hrdinsky v bitvě, se s pomocí *valkýr* dostali do síně Valhalla v Ásgardu, kde po boku Ódina hodovali a cvičili se v boji. I Vikingové, ukrutní válečníci ze severu, považovali za nejvyšší čest padnout v boji. Jejich bojovost se tedy pravděpodobně odráží i v jejich mytologii.

---

¹⁸⁸ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 132.

¹⁸⁹ Vlčková ho ve své Encyklopedii mytologie germánských a severských národů označuje za hada či draka, ale Snorri v *Eddě* mluví o Nídhöggovi jako o hadovi. *Eddu* považuji za relevantnější zdroj, a proto využiji označení z *Eddy*.

¹⁹⁰ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*, str. 29, 33, 101–102, 124, 152, 155–156, 159, 240.

V germánských mýtech o stvoření je občas možné najít zmínku pouze o třech světech, Ásgardu (svět bohů), Midgardu (svět lidí) a Utgardu (svět obrů, trpaslíků a různých démonů). Častější je ovšem výše popsané rozdělení na devět světů. Klíčovou roli hraje také posvátný obrovitý jasan Yggdrasil. Ten zasahuje do všech světů a tvoří tak mezi nimi propojení. Jeho kořeny pokrývají podsvětní říši Hel, větve se rozprostírají ve všech světech a koruna dosahuje až vysoko nad nebeskou klenbu.¹⁹¹

Za výrazného přičinění Ódina, Viliho a Véa byl tedy stvořen svět, ale ten byl zpočátku úplně prázdný. Chyběla zde zvířata a lidé. Za první lidský pár je možné považovat Aska (muž) a Emblu (žena). Ódin se svými bratry jednoho dne našli dva kmeny spadlých stromů na mořském pobřeží, vdechli jim život a přetvořili je k obrazu svému.¹⁹²

Mýty o stvoření v rámci germánské mytologie jsou plné konfliktů. Motiv konfliktu nebo neustálého boje se dá označit za jeden z typických rysů pro zmiňovanou mytologii. Japonské mýty o stvoření jsou oproti tomu alespoň na první pohled o poznání klidnější. Za nejvyhrocenější konflikt je možné považovat hádku mezi bohyní Amaterasu a jejím bratrem Susanoem nebo poté Susanoovým boj proti osmihlavému a osmiocasému hadu Jamata no orochi. Kromě toho je možné zaregistrovat množství větších či menších konfliktů, z nichž některé jsou zmíněny v kapitole věnované nastínění japonské mytologie.¹⁹³

---

¹⁹¹ SPÁČILOVÁ, Libuše. *Germánská mytologie*, str. 35.

¹⁹² SPÁČILOVÁ, Libuše. *Germánská mytologie*, str. 39.

¹⁹³ viz kapitolu 3 Charakteristika japonské mytologie.

6 Stvoření světa podle japonské mytologie

Pro mýty o stvoření v japonské mytologii je typické, že v nich chybí postava jediného stvořitele. Stav před tím, než vznikly první světy a než se objevili první bohové a lidé, lze označit za chaos. Následně však došlo k samovolnému uspořádání a začali se objevovat bohové. Tyto prvopočátky jsou velmi podobné tomu, co se dělo během stvořitelských mýtů v germánské mytologii. V kronice *Kodžiki* spatřili světlo světa jako první tři bohové. Sídlili ve světě Takamagahara (高天原),¹⁹⁴ kde už panoval relativní klid ve srovnání se zemí lidí Nakacukuni (známa jako Ašihara no Nakacukuni – 葦原の中つ国),¹⁹⁵ kde v této době ještě stále panoval chaos. Ama no minakanuši no kami (天之御中主神), jehož jméno překládáme jako Božstvo středu nebes, byl prvním ze tří božstev, která přišla na svět jako první. Po jeho boku se zrodili ještě Takamimusubi no kami (高御産巢日神), v překladu do češtiny Božstvo vysoké plodivé síly, a Kamimusubi no kami (神産巢日神), česky Božstvo božské plodivé síly. První tři bohové se od božstev, která přišla po nich, velmi lišili svou neviditelností a hermafroditní podstatou.¹⁹⁶

V japonské mytologii je možné nalézt kromě zmiňovaných světů Takamagahara a Nakacukuni ještě další svět Jomi no kuni (黄泉の国). Význam pojmu Takamagahara v češtině je Vysoká nebeská pláň, a protože je sídlem bohů, nachází se nejvýše. Nakacukuni je možné přeložit jako Prostřední země, vytváří spojující prvek mezi Takamagaharou a Jomi no kuni a symbolizuje Japonsko. Jomi no kuni, neboli Země žlutých pramenů, je třetí svět, který zaujímá nejnižší pozici, a v představách Evropanů by nejspíše odpovídal podsvětí. Jiným názvem pro tento svět je Ne no kuni (根の国) v překladu Země kořenů.¹⁹⁷ Zajímavé je, že stvořitelské mýty japonské mytologie v podstatě popisují pouze stvoření japonských ostrovů.

Po zmiňované první trojici bohů se objevili další čtyři bohové, kteří ovšem přišli na svět po jednom, a ve srovnání se svými předchůdci měli mnohem konkrétnější

---

¹⁹⁴ Takamagahara byla sídlem nebeských bohů v čele s bohyní slunce Amaterasu. Z popisů v kronice *Kodžiki* lze soudit, že se podobala zemi lidí Nakacukuni. Na počátku stvoření světa se božstva objevovala přímo v tomto světě. Lze tudíž předpokládat, že vznik Takamagahary se udal samovolně s příchodem prvních bohů.

¹⁹⁵ Ašihara no nakacukuni symbolizovala Japonsko, konkrétněji největší japonský ostrov Honšú. Při stvoření světa byla nejdříve škraloupem hustší tekutiny na vodní hladině, takže ve srovnání s již zformovaným světem bohů lze její počátky označit za neuspořádaný chaos.

¹⁹⁶ *Kodžiki*, str. 41.

¹⁹⁷ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*, str. 9.

rysy.¹⁹⁸ Charakteristické vlastnosti připisované této čtveřici božstev zahrnují přírodní elementy, objekty a jevy. Za zmínku stojí bůh, který se navždy usadil na zemi (japonsky 国之常立神 – Kuni no tokotači no kami) a bůh vydatných mračen nad rovinami (japonsky 豊雲野神 – Tojo kumono no kami), protože se jedná o poslední z bohů, kteří během stvoření světa nepřišli na svět ve dvojicích. Následně se bohové objevovali vždy se svým protějškem. Mezi nejvýznamnější božské páry patřili ti, které běžně zařazujeme do sedmé generace. Šlo o Izanami no mikoto a Izanagi no mikoto, kteří měli na starosti stvoření japonských ostrovů a ze kterých zároveň vzešlo mnoho dalších bohů.¹⁹⁹

Podle legendy o stvoření japonských ostrovů byla na počátku země olejovitá a beztvářá. Izanami a její manžel Izanagi měli za pomoci nebeského kopí, které obdrželi od nebeských bohů, zemi zpevnit. To do tekutiny ponořili, zamíchali ji a doufali, že se zpevní. Ostrov Onogoro vzniknul z kapek odkapávajících z nebeského kopí poté, co ho Izanami s Izanagim vytáhli. Obrovitý sloup na ostrově byl místem, kde začalo plození prvních potomků. To probíhalo tak, že sloup obcházeli každý z jedné strany. Když se setkali a první promluvila žena, zplodený potomek se nevydařil. Proto ho poslali po vodě pryč. Protože si nebyli jistí, co udělali špatně, obrátili se s žádostí o pomoc na nebeské bohy. Ti shledali, že je nutné, aby žena promluvila až poté, co promluvil muž. Když to poté zkusili znovu a první promluvil muž, na svět přišel první z japonských ostrovů. Sloup stál uprostřed ostrova Onogoro, první vytvořené pevniny. Později následovalo mnoho dalších božstev. Izanami a Izanagi společně zplodili třicet pět pozemských bohů. Jako poslední potomek Izanami přišel na svět bůh ohně, který zavinil její smrt.²⁰⁰

Stvořitelské mýty ovšem nekončí smrtí Izanami a i poté pokračoval Izanagi ve stvořitelském záměru. Při jeho očistě po návratu z podsvětí vznikla mnohá božstva, která se ujala úlohy plodit potomky a tvořit dále svět. Amaterasu a Susanoo představují dva z těch, kteří se svými skutky významně podíleli na formování Japonska, Susanoo jako patron oblasti Izumo a Amaterasu jako původkyně císařského rodu.

Zvláštní je, že japonské mýty o stvoření nepopisují explicitně stvoření člověka. Panovníci japonského národa sice údajně pocházeli z nepřerušené linie táhnoucí se až k bohyni Amaterasu, ale to, jak do světa lidí Nakacukuni vlastně člověk přišel,

---

¹⁹⁸ *Kodžiki*, str. 42.

¹⁹⁹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*, str. 9–10.

²⁰⁰ ROBERTS, Jeremy. *Japanese Mythology A to Z*, str. 24–26, 59–60.

respektive jak byl stvořen, nikde explicitně popsáno není. Nabízí se zde úvaha, že lidé podle představ zachycených v japonské mytologii opravdu vzešli z bohů jako potomci těch božstev, která sestoupila do světa Nakacukuni. Tomu neodporuje ani charakter kroniky *Kodžiki*, která je sestavena tak, že budí dojem návaznosti historických příběhů na jim předcházející mytologické. U jmen bohů je často uvedeno formou poznámky sestavitele kroniky Ó no Jasumara, jaký rod vzešel z konkrétního boha či bohyně. Bohové a mýtičtí hrdinové se tak podíleli na zalidnění Japonska. Za konec stvořitelských mýtů japonské mytologie lze tedy považovat založení a kultivaci provincií, respektive moment, kdy kronika *Kodžiki* přechází z mytologické části do části historické.

7 Srovnání stvořitelských mýtů germánské a japonské mytologie

Oblasti původu germánské a japonské mytologie jsou geograficky a myšlenkově velice vzdálené, ale obě tyto mytologie tak jako každý mytologický systém zahrnují mýty o stvoření, takže existuje jistá pravděpodobnost, že se v těchto mýtech nacházejí určité podobnosti. Cílem této kapitoly je pokusit se určit společné a odlišné charakteristiky v mýtech o stvoření germánské a japonské mytologie. V kapitole věnované mýtům o stvoření obecně bylo představeno několik základních představ, jak mohlo proběhnout stvoření světa, ale výčet rozhodně není vyčerpávající. Později budou zmíněny ještě další typické prvky, které se objevují v mýtech o stvoření.

7.1 Společné rysy mýtů o stvoření germánské a japonské mytologie

Mýty o stvoření popisují vznik něčeho nového a často se jedná o stvoření světa. Každý mýtus má svůj počátek, počáteční stav, kterým vše začalo a od kterého se stvoření a další události odvíjely.

7.1.1 Počáteční chaos

V případě germánské mytologie na začátku nebylo nic. Všude panovala temnota a chaos, než se objevily první elementy, které uvedly do pohybu události stvoření světa. Vědmína věštba ²⁰¹ ze sbírky básní *Starší Eddy* začíná popisovat vznik světa až od postavy obra Ymiho. „V úsvitu věků jen Ymi vládl, nebylo moře, ni mohutných vln, nebyla země, ni nahoře nebe, jen pustá, bez trávy zela propast.“²⁰² Zmíněná propast je s největší pravděpodobností propast Ginnungagap, která byla jedním z prvních prvků, které hrály roli v pozdějším stvoření světa. Toto samovolné objevení elementů připomíná stvoření světa objevením se, které bylo zmíněno v podkapitole 4.1. Objeví se však pouze první dva světy z devíti, svět ledu Niflheim a svět ohně Múspell, které lze počítat mezi světy germánské mytologie, a prostor pro vytvoření světů ostatních, propast Ginnungagap. Je zvláštní, že je jako první stvoření zmíněn právě obr Ymi.²⁰³ Ze Snorriho verze *Eddy* lze usuzovat, že první živou bytostí byl ohnivý obr Surt, který

---

²⁰¹ Vědmína věštba je první z mytologických písní *Písňové Eddy*. Blíže viz podkapitolu 1.2 Mytologie, prameny germánské a japonské mytologie.

²⁰² *Edda*. V této úpravě vyd. 1. Přel. Ladislav Heger. Praha: Argo, 2004, str. 25.

²⁰³ V *Eddách* pro tento fakt není žádné explicitní vysvětlení. Nicméně vzhledem k tomu, že ohnivý obr Surt, který by měl být považován za první žijící bytost a tudíž za prvního vládce, přebýval výhradně ve svém světě Múspellu, takže ho nelze označit za vládce jiných světů. Obru Ymimu, který se zrodil v propasti Ginnungagap, je v souvislosti s jeho rolí při stvoření světů germánské mytologie přikládána větší důležitost. Možná tedy proto je právě on zmíněn v *Písňové Eddě*.

sídlil ve světě ohně Múspellu. Ve *Snorriho Eddě* se opakují verše z Vědminy věštby s jedním rozdílem. Není v nich zmínka o tom, že by na počátku vládnul obr Ymi. Zajímavostí je, že v Prologu ve *Snorriho Eddě* se nachází ještě úplně odlišná verze stvoření, která prokazatelně dokládá autorovo ovlivnění křesťanstvím. Tato pasáž knihy zmiňuje stvoření nebe a země Bohem, který také dal život prvnímu lidskému páru Adamovi a Evě. Zmiňuje také potopu, která znamená konec starého zkaženého světa a počátek, de facto stvoření, nového.

Podobně neurčitým způsobem začíná pasáž o stvoření v japonské mytologii. Hlavní text kroniky *Kodžiki* se ke stavu před začátkem kosmogonických událostí explicitně nevyjadřuje. Popisuje oddělení nebes a země, které předcházelo objevení prvních bohů. Fiala na tomto místě zmiňuje teorii, že tato forma prvotního oddělení byla zvolena paralelně k čínské variantě *jin* a *jang*, ženskému a mužskému principu, kdy *jin* symbolizuje zemi a *jang* nebe. V předmluvě sepsané Ó no Jasumarem je však možno nalézt zmínku o jisté pralátce. „Když směsice pralátky ztuhla, síla a tvar se v ní ještě neprojeví. Byla bezejmenná a nečinná, kdo by dokázal určit, čemu se podobá.“²⁰⁴ Tato pralátka jistě ztělesňuje nebe a zemi ještě před jejich oddělením. Inertnost dvou elementů, které se následně jeden od druhého diferencují, připomíná formu stvoření za pomoci rodičů světa, představenou v kapitole o stvořitelských mýtech. V tomto případě ale oddělení rodičů, nebe a země, neznámá stvoření světa, ve kterém by například mohli žít lidé, ale pouze jakousi přípravnou fází, během které se objeví skuteční stvořitelé. Tímto oddělením vzniklo nebe a země pro bohy, kteří se poté mohli začít věnovat stvoření respektive dotvoření světa. Stav před utuhnutím směsice pralátky je možné označit za chaos, takže počáteční stav, od kterého se odvíjelo stvoření světa, se v obou mytologiích do jisté míry podobá.

7.1.2 Polyteistický charakter

Germánská i japonská mytologie jsou mytologické systémy, které patří pod polyteistická náboženství, germánské mýty pod pohanství a japonské mýty pod šintó. Proto je pro obě mytologie a pro jejich mýty o stvoření typické, že v nich vystupuje mnoho bohů, kteří se větší či menší měrou podílejí na stvoření světa. Kromě toho figurují ve stvoření i jiné bytosti, které nelze charakterizovat jako bohy. V germánské mytologii vzešli první bohové z obrů. Než však byli zrozeni stvořitelé, žilo kvůli obru

---

²⁰⁴ *Kodžiki*, str. 29.

Ymimu, který sám o sobě zplodil několik potomků, v zatím nedotvořeném světě mnoho obrů. Trojice božstev, která stojí za stvořením většiny světů, zahrnuje Ódina, Viliho a Véa. Tito tři bratři se postarali o to, aby bylo ve světech, které plánovali vytvořit, bezpečněji. Nejenže zabitím obra Ymiho získali vynikající materiál pro stavbu světů, ale zároveň vytvořením oceánů z Ymiho krve způsobili utonutí většiny zlých obrů. Jeden obří pár však tuto potopu, která není nepodobná křesťanské verzi, přežil a z něj pak vzešla nová generace obrů. Další z obrů se podílel na tvorbě světa, když pro bohy stavěl ochranný val proti skalním a mrazivým obrům nedlouho poté, co byly dotvořeny světy. Bohové ho nakonec obelstili a nemuseli mu poskytnout slibovanou odměnu. Vztah mezi bohy a obry hraje důležitou roli nejen při stvoření světa, kdy Ymiho mrtvola posloužila jako stavební materiál, ale i při jeho zániku, kdy se obři a ostatní zlá stvoření postarají o záhubu většiny starých bohů. Sami při tom však také zahynou.

V japonské mytologii se první bohové, kteří se objevili, na stvoření světa příliš nepodíleli. Nebeská božstva v prvních generacích mezi sebou nijak zvláště neinteragovala. Až sedmá generace bohů, Izanami a Izanagi, se větší měrou zasloužila o posun ve tvoření světa. Příkaz ke stvoření země přišel od nebeských bohů, ale samotný akt stvoření museli zajistit Izanami a Izanagi. V germánské i v japonské mytologii připadla role hlavních stvořitelů sourozencům. Izanami a Izanagi se sice narodili jako sourozenci, ale pro potřeby mýtu fungují i jako manželé plodící spolu potomky. Později, když se Izanami a Izanagimu nedařilo plodit podařené potomky, přišla klíčová rada opět od nebeských bohů. I když se tyto bohové na tvoření světa až tak závažně nepodíleli, jejich rozhodnutí sehrála v klíčových momentech důležitou roli. Na rozdíl od germánské mytologie, kde úloha stvořitelů připadla trojici bohů, zde měl vše na starosti zpočátku jeden manželský pár, který byl v průběhu plození světa a všeho, co do něj náleží, rozdělen, a následně musel pokračovat Izanagi sám. Stvoření ovšem nekončí zrozením japonských ostrovů. Země totiž často nebyla zkultivována, a tak připadlo potomkům Izanagiho a Izanami sestoupit na zemi a uzpůsobit ji k užívání pro potomky bohů a pro lidi. Například Susanoo svými činy po vyhoštění ze světa bohů přispěl k zúrodnění krajiny Izumo. V mýtech o stvoření obou mytologií tedy vskutku vystupuje velké množství bohů a jiných stvoření, kteří hráli nezanedbatelnou roli při kosmogonii.

7.1.3 Praktika oběti

Dalším důležitým aspektem stvořitelských mýtů je praktika obětování za účelem stvoření něčeho nového. Akt obětování, ať už jde o lidskou oběť, zvířecí oběť či věcnou oběť, je důležitým prvkem mnoha náboženství a ani pohanství ani šintó nejsou žádnou výjimkou. Stvoření za pomoci oběti, je obzvláště patrné v kosmogonických mýtech germánské mytologie. Trojice bohů, Ódin, Vili a Vé, se uchýlili pro stvoření světa k vraždě²⁰⁵ na prapředkovi všech obrů Ymim. *Snorriho Edda* to popisuje následovně: „Synové Borovi²⁰⁶ zabili obra Ymiho. A když padl mrtev, vyteklo z jeho ran tolik krve, že v ní utopili všechen rod *hrímtursú*²⁰⁷ až na jednoho, jenž vyvázl se svou cháskou.“²⁰⁸ Tato vražda byla nutná z více důvodů. Primárním důvodem byl pokračující nepřátelský stav mezi bohy a obry. Kvůli Ymimu a obrům z něho vzešlým byla situace před Ymiho smrtí v neprospěch bohů. Zároveň mohly být díky této Ymiho oběti dotvořeny ostatní světy. Dalším případem obětování za účelem stvoření je mýtus vztahující se ke vzniku básnictví. Podle *Snorriho Eddy* když došla ke konci válka mezi Ásy a Vany, sešly se oba božské rody ke smířčímu jednání. Na důkaz uzavření míru plivli všichni bohové do soudku a ze slin byla stvořena lidská bytost jménem Kvasi, která byla tak moudrá, že znala řešení ke každému problému. Kvasi byl později oklamán skřítky, kteří ho zabili, smísili jeho krev s medem a vytvořili tak medovinu básnictví. Kdokoliv se z ní napil, získal básnické nadání. Z pragmatického hlediska lze na účinky medoviny pohlížet jako na přirozené důsledky konzumace alkoholu, který je schopen z obyčejných smrtelníků udělat velmi výřečné jedince. I tato epizoda ukazuje velký význam oběti jako katalyzátoru pro stvoření něčeho nového.

V japonských stvořitelských mýtech nehraje úloha vraždy či oběti až tak klíčovou roli, nicméně smrt Izanami při porodu boha ohně vraždě předcházela. Izanagi, který byl zoufalý z toho, že kvůli zrození jednoho z jeho synů přišel o družku, ve svém zármutku zabil zmiňovaného boha. Tímto aktem pokračovalo formování světa a zrození dalších bohů. Z krve, hlavy, údů a těla boha ohně vzniklo dohromady šestnáct božstev.²⁰⁹ Pokud budeme uvažovat, že smrt Izanami způsobená bohem ohně byla obětí

---

²⁰⁵ Vražda a obětování jsou samozřejmě dosti odlišné skutečnosti, ale pro potřeby tohoto srovnání mýtů jsem je zahrnul do jedné kategorie. Důvodem pro tuto kategorizaci je, že po těchto vraždách a obětováních vždy došlo ke vzniku něčeho nového. Tělo obra Ymiho se stalo stavebním materiálem pro tvorbu světů. Z těla boha ohně se zrodili bohové atd.

²⁰⁶ Ódin, Vili a Vé.

²⁰⁷ Obrů.

²⁰⁸ STURLUSON, Snorri. *Edda a sága o Ynglinzích*, str. 44.

²⁰⁹ *Kodžiki*, str. 53–54.

za účelem stvoření, tak je možné zařadit ji do této kategorie. I její oběť totiž zajistila vznik dalších bohů. Když se Izanagi vypravil do podsvětí navštívit Izanami a pokusit se ji přesvědčit, aby se s ním vrátila do země živých a pokračovala ve stvořitelském záměru, setkal se s osmi bohy hromu, kteří se utvořili v částech Izanamina mrtvého těla. Vraždy se dopustil i rozporuplný bůh Susano, který těsně předtím, než byl vykázán do krajiny Izumo, zabil Vznešenou bohyni bohaté krmě, která pro něj připravovala potraviny na cestu. V kronice *Kodžiki* se o tom píše následovně: „Bohyně vyňala různé druhy potravin z nosu, úst a konečníku, nejrůznějšími způsoby je upravila a podala mu je. Ale Susano její počínání pozorně sledoval a rozhodl se ji zabít, protože soudil, že potraviny, jež mu chce dát s sebou, jsou nečisté, a tudíž jedovaté.“²¹⁰ Ani smrt této bohyně nepřišla na zmar, protože z jejího těla vznikl nový život ve formě larev bource morušového. Dále z ní vzešla zrnka rýže, prosná zrnka, červené fazole, pšenice a sójové boby. Její skon tedy zajistil stvoření plodin důležitých pro Japonsko.

V podkapitole 4.1 u příkladu stvořitelského mýtu z kosmického vejce je zmíněn koncept semene, kdy něco musí nejdříve zaniknout či zemřít, aby mohlo být stvořeno něco nového. Pokud budeme považovat Ymiho, Kvasiho, Izanami, boha ohně i Vznešenou bohyni bohaté krmě za jakási semena, z nichž vzklíčí nové světy, praktiky, bohové či plodiny, pak lze tyto procesy vzniku připodobnit ke stvoření z kosmického vejce. Z výše uvedených příkladů je patrné, že motiv oběti za účelem stvoření něčeho nového je přítomný ve stvořitelských mýtech germánské i japonské mytologie.

7.1.4 Axis mundi

Dalším společným bodem mýtů o stvoření v obou mytologiích je přítomnost určitého středobodu, tzv. *axis mundi*. Tato osa nebo bod spojuje světy v mytologiích, respektive symbolizuje střed světa jako celku. V případě germánské mytologie lze za tento středobod považovat posvátný jasan Yggdrasil, který byl stvořen pravděpodobně během událostí vzniku světů. Yggdrasil zasahoval do všech devíti světů, což znamená, že sloužil jako spojnice mezi světy bohů, lidí a ostatních bytostí germánské mytologie. I když ani jedna *Edda* explicitně nepopisuje, kdy se tento strom objevil, lze z faktu, že zastřešoval všechny světy, usoudit, že ho buď stvořili tři bohové stvořitelé, nebo se zformoval sám od sebe, když byly tvořeny světy. Byl rovněž indikátorem konce starého světa, *ragnaröku*. *Snorriho Edda* popisuje stav stromu takto:

---

²¹⁰ *Kodžiki*, str. 73.

„Jasan Yggdrasil osudem strádá více, než lidé vědí. Jelen jej shora hryže, had²¹¹ zdola nahlodává a peň z boku práchniví.“²¹² Když se jasan zachvěje, oznamuje, že nadešel čas závěrečné konfrontace sil dobra a zla. V této chvíli totiž had Nidhögг přetne jeden z kořenů Yggdrasilu, což přímo předchází poslední bitvě na poli Vígríd. Pokud uvážíme, že je tento strom i posvátným stromem symbolizujícím život, tak náhlé zhoršení jeho stavu opravdu nemohlo předznamenávat nic pozitivního. Jasan Yggdrasil je přítomen v mýtech germánské mytologie od stvoření až do zániku starého světa, během něhož je spálen ohněm z meče ohnivého obra Surta. V novém čistém znovuzrozeném světě již Yggdrasil nijak nefiguruje.

V japonské mytologii se sice nenachází přesná paralela ke germánskému jasanu Yggdrasilu, ale během stvoření světa zde figuroval jistý sloup, který se do určité míry germánskému středobodu podobal. Jde samozřejmě o nebeský sloup na ostrově Onogoro. Tento sloup se nacházel vysoko nad zemí v blízkosti rozsáhlého paláce. V době, kdy probíhaly události stvořitelských mýtů, je možné nebeský sloup a ostrov Onogoro považovat za střed, v podstatě centrum, od kterého postupně odpluly první podařené děti, japonské ostrovy, a usadily se na svých dnešních místech. Nakonec tedy svou centrální pozici ztratil, ale jistou dobu hrál v kosmogonii významnou roli. Fiala poukazuje na snahu pisatele kroniky *Kodžiki* umístit ostrov někam poblíž dnešního ostrova Awadži ve Vnitřním moři, ale skutečnou existenci ostrova považuje za věcně neopodstatněnou.²¹³ *Kodžiki* se k původu sloupu nevyjadřuje, nicméně Fiala v jedné z poznámek konstatuje, že sloup podle tradičního výkladu nebyl stvořen bohy, že byl pouze nalezen.²¹⁴ Tento sloup využitý při plození potomků prvního stvořitelského páru Izanami a Izanagiho je možné vidět i jako spojovací bod mezi zemí, ostrovem Onogoro, a nebem, místem pobytu nebeských bohů, Takamagaharou. V podkapitole 3.1 věnované důležitým místům v japonské mytologii je popsán význam stromů jako jednoho ze způsobů, kterým se mohou bohové dostat z nebe na zemi, a vysoké stromy tak spojují nebe a zemi. Z toho důvodu je možné načrtnout paralelu mezi nebeským sloupem z ostrova Onogoro a posvátnými vysokými stromy. Stromy jsou zároveň symboly života a plodnosti a nebeský sloup už kvůli jeho využití v sobě toto ztělesňuje.

---

²¹¹ Nidhögг.

²¹² STURLUSON, Snorri. *Edda a sága o Ynglinzích*, str. 54.

²¹³ *Kodžiki*, str. 44.

²¹⁴ Tamtéž, str. 45.

Obě mytologie tedy sdílejí určitý středobod, který hrál svou roli minimálně při tvoření světa, ale jeho význam pro příslušné mytologie se liší. V archaických společnostech, pro které jsou mytologie relevantní, se odrážel význam těchto středobodů. Germáni drželi jasan v nejvyšší úctě, protože pro ně představoval posvátný strom Yggdrasil. Fiala uvádí v poznámce k nebeskému sloupu, že v Japonsku bylo pravděpodobně obcházení či tanec kolem sloupu součástí archaických svatebních rituálů,²¹⁵ které napodobovaly první spojení stvořitelských božstev.

7.2 Odlišné rysy mýtů o stvoření germánské a japonské mytologie

Na začátku kapitoly věnované porovnání stvořitelských mýtů bylo řečeno, že oblasti, pro které jsou germánská a japonská mytologie a jejich kosmogonické mýty relevantní, jsou geograficky i myšlenkově velice vzdáleny. I když je z příkladů uvedených výše patrné, že existují určité oblasti, ve kterých lze nalézt společné rysy, je mnohem pravděpodobnější, že bodů, ve kterých se stvořitelské mýty liší, bude podstatně více.

7.2.1 Počet světů

Jedním z bodů, ve kterých se stvořitelské mýty liší, je počet světů, které byly během procesu tvoření světa jako celku ustanoveny. V tradičnějším pohledu, kterým je možné nahlížet na mnoho mytologií, se svět skládá ze tří oblastí. V jedné žijí bohové a často se nachází nejvýše, aby měli bohové dostatečný rozhled na lid, který svými rozhodnutími ať už přímo či nepřímo ovlivňují. Druhá sféra je většinou přiřčena obyčejným lidem a nachází se níže než oblast života bohů, často uprostřed mezi božskou oblastí a zbývající sférou. V poslední oblasti se nachází podsvětí, kam přijdou lidé a často i bohové poté, co ve svém světě zemřou.

Japonská mytologie uznává v souladu s tradičním pohledem tři světy, v nebi položenou Takamagaharu, sídlo nebeských bohů, říši uprostřed Nakacukuni, kde žijí lidé, a podsvětní doménu zvanou Ne no kuni nebo Jomi no kuni. Funkce všech tří světů odpovídají zmíněným tradičním funkcím. Co se vzniku světů týče, je zajímavé, že Takamagahara i Jomi no kuni alespoň podle kroniky *Kodžiki* vznikly samy od sebe. Ke vzniku světa bohů se kronika příliš nevyjadřuje a Jomi no kuni je zmíněna až v souvislosti se smrtí Izanami. Dá se tudíž předpokládat, že podsvětní říše vznikla bez přičinění stvořitelských bohů.

---

²¹⁵ *Kodžiki*, str. 45.

V germánské mytologii je tradičně zmiňováno devět světů, nicméně číslo devět je násobkem čísla tři, které je pro germánskou mytologii významné, ale k tomu se vyjádřím blíže až později. I v germánské mytologii je ve stvořitelských mýtech explicitně popsáno pouze stvoření Midgardu, neboli světa lidí. Ostatní světy jako Vanaheim, Álfheim či Hel se tedy pravděpodobně objevily samovolně. Když se pokusíme rozebrat obyvatele jednotlivých světů, tak je můžeme rozřadit do tří skupin. První skupinou by byla božská stvoření (Ásové, Vanové, Álfové) žijící nahoře, do druhé skupiny by patřili lidé žijící uprostřed a třetí skupina by zahrnovala příšery (obři, mrtví v Helu, vlci, obři hadi atd.) žijící v Helu, Múspellu, Jötunheimu a ostatních pro život nepříznivých oblastech. Počet světů stvořených v obou mytologiích se tedy výrazně liší, ale při bližším rozboru je možné početné světy germánské mytologie i světy japonské mytologie zařadit do tří tradičních kategorií.

7.2.2 Důležitost čísel

Dříve byl zmíněn význam číslice tři pro germánskou mytologii. Toto číslo prostupuje touto mytologií a je pravděpodobně důležité i v celém indoevropském kontextu. Prvním příkladem číslice tři jsou tři elementy, které hrály důležitou roli ve stvoření světů. Ledový svět Niflheim, ohnivý svět Múspell a propast Ginnungagap jsou tři oblasti, které svou existencí předcházely zrození obra Ymiho. Jejich interakce způsobila zrod praotce obrů. Dalším příkladem čísla tři v této mytologii je trojice stvořitelských bohů Ódina a jeho bratrů Viliho a Véa. Oni zajistili stvoření světa lidí a také jim lze připsat stvoření prvního lidského páru Aska a Embly. Dříve několikrát zmíněný počet světů stvořených v germánské mytologii je devět, což je vlastně druhá mocnina tří. Pod Yggdrasilem, který měl tři kořeny sahající do tří různých světů, seděly tři *norny* (Urd, Verdandi a Skuld) a nacházely se zde také tři studny (Hvergelmi, Urdarbrunnen a Mímisbrunnenn). Rozporuplný bůh Loki měl tři zkázonosné potomky (vlk Fenri, had Jörmungand nebo Midgardsorm a vládkyně podsvětí Hel). Číslo tři vsutku hraje důležitou roli v germánské mytologii, nicméně je možné ho nalézt i v evropském kontextu obecně.²¹⁶ Českému čtenáři mohou být blízké útvary lidové slovesnosti jako například Tři zlaté vlasy děda Vševěda, Tři oříšky pro Popelku nebo Dlouhý, Široký a Bystrozraký.

---

²¹⁶ Lze zde také odkázat na křesťanství, ve kterém hrála číslice tři důležitou roli, což ukazuje například existence božské trojice či Kristovo zmrtvýchvstání po třech dnech.

V japonském kontextu nezastává číslice tři natolik významnou úlohu. Je pravda, že v mytologii existují tři světy, ale tím význam číslice tři v podstatě končí. Fiala v jedné z poznámek v překladu *Kodžiki* zmiňuje důležitost čísla osm na japonských ostrovech.²¹⁷ Tato číslovka má často význam mnoho nebo všechny. Osmička jakožto požehnané číslo se mnohokrát objevuje přímo v textu kroniky *Kodžiki*. Izanami a Izanagi se usídlili v osmisáhovém paláci na ostrově Onogoro. Z Izanamina tlejícího těla vzešlo osm bohů hromu. Amaterasu šlo vylákat z jeskyně po její roztržce se Susanoem osm myriád bohů. Bůh Ókuninuši měl osmdesát bratří, což je opět násobek osmi. Také had Jamata no oroči, se kterým se utkal Susanoo po svém vyhoštění ze světa bohů, měl osm hlav a osm ocasů. Toto číslo nese tedy v japonském kontextu podobnou důležitost jako číslo tři v kontextu evropském. V obou mýtech o stvoření hrají důležitou roli určité číslice, nicméně jejich číselná hodnota se liší.

7.2.3 Počet aktů stvoření

Germánská a japonská mytologie se odlišují i v tom, kolikrát v nich proběhne událost, kterou je možno považovat za stvoření světa. V germánské mytologii lze identifikovat celkem tři případy, kdy byl tvořen svět. Prvním je samozřejmě vznik světa ohně Múspellu, světa ledu Niflheimu a propasti Ginnungagap. Poté, co vznikly tyto světy a zrodil se praotec obrů Ymi, následoval věk obrů, který pokračoval do doby, než se objevili první bohové (Ódin, Vili a Vé). Se zabitím obra Ymiho a většiny v té době žijících obrů skončil věk obrů a se stavbou světa lidí (Midgardu) začal věk bohů a lidí. Ten byl ovšem sužován mnoha konflikty, které nakonec vyústily v konec tohoto věku bohů symbolizovaný *ragnarökem*. Během něho padla většina starých bohů a téměř všechna zlá stvoření. Když všechny světy zanikly v požáru způsobeném obrem Surtem, neznamenalo to definitivní konec světa. Následovalo totiž třetí stvoření světa a z moře se vynořil nový svět očištěný od všech hříchů minulosti, ve kterém žila hrstka přeživších bohů společně s lidským párem Lífem a Leiftrasi. Tento pár pak znovu zalidnil zemi. *Starší Edda* zmiňuje boha, který měl přeživším vládnout: „Tu slavný shůry sestoupí vládce, vítězný, všemocný, k velkému soudu.“²¹⁸ Tato krátká charakteristika připomíná křesťanského Boha, což poukazuje na fakt, že i *Písňová Edda* byla do jisté míry ovlivněna křesťanstvím. Po prvním stvoření tedy vládli obři,

---

²¹⁷ *Kodžiki*, str. 45.

²¹⁸ *Edda*, str. 40.

následovala je plejáda germánských bohů a po nich se dohledu nad světem ujala jediná všemocná entita.

V japonských stvořitelských mýtech je možné vysledovat pouze jeden kontinuální akt stvoření, který začal vznikem světa bohů (Takamagahary) a pokračoval zrozením japonských ostrovů (Ašihara no nakacukuni), objevením podsvětí (Jomi no kuni) a dotvořením Japonska, což v širším měřítku zahrnuje kultivaci provincií a vznik nejdůležitějších rodů. Bohové zde do života obyčejných lidí zasahovali nejčastěji přímo svou přítomností tak, že sestoupili na zem a svými hrdinnými skutky dopomohli k rozvoji oblastí (Susano) nebo pomohli se zalidňováním japonských ostrovů (pozemští bohové jako Ókuninuši). Hlavním důvodem pro rozdílný počet aktů stvoření v obou mytologiích je absence apokalypsy v případě Japonska. Germánská mytologie pravděpodobně kvůli vlivu křesťanství motiv konce světa obsahuje, což umožňuje několikrát opakování aktu stvoření.

7.2.4 Význam očisty

Pro japonské mýty o stvoření, japonskou mytologii a šintó obecně je velice důležitá čistota a praktika rituální očisty. V minulosti byli například lidé, kteří se zabývali nečistým zaměstnáním, vyčleněni ze společnosti. Nečistá práce zahrnovala kontakt se smrtí, takže popravčí, řezníci, koželuhové nebo lidé zajišťující pohřby byli automaticky považováni za nečisté. Smrt a očista hrály významnou roli v mýtu o stvoření, protože během stvořitelských snah bohů Izanami a Izanagiho Izanami zemřela a musela odejít do země mrtvých. Když ji potom Izanagi v podsvětí přesvědčoval, aby se s ním vrátila do světa živých, dostalo se mu následující odpovědi: „Nejdražší manželé! Bohužel, moc dlouho jste mne nechal čekat, a tak jsem musela sníst pokrm, který byl připraven na peci v kuchyni říše Jomi.“²¹⁹ Fiala zde podotýká, že tím, že Izanami snědla jídlo se členy určité skupiny lidí, vytvořilo se mezi ní a tou skupinou pouto, kvůli kterému nemohla snadno říši mrtvých opustit. Zároveň lze předpokládat, že jídlo připravené v říši mrtvých by bylo považováno za rituálně nečisté, a proto se Izanami jeho požitím také znečistila, což jí ještě více znesnadňovalo návrat do říše živých.

Dalším příkladem nutnosti rituální čistoty je Izanagiho očista po návratu ze světa Jomi no kuni. Tato očista zajistila nejen návrat k důležité čistotě ale i zrození dalších

---

²¹⁹ *Kodžiki*, str. 55.

bohů, mezi nimiž byla japonská nejvýznamnější bohyně Amaterasu a její bratr Susanoo. Také Susanoo podstoupil očistu, když byl vykázán z Vysoké nebeské pláně po konfliktu s Amaterasu. Bohové mu ostříhali vousy a nehty na rukou a na nohou asi v naději, že tím učiní přítrž jeho nevhodnému chování, což se možná naplnilo, protože v krajině Izumo se Susanoo choval příčetně a zasloužil se o její rozvoj.

V germánském kontextu nebylo na rituální očistu pohlíženo jako na potřebnou možná z důvodu, že lidé, kteří přišli do styku se smrtí, nebyli na rozdíl od Japonska terčem ostrakizace. Smrt byla dokonce žádoucí, pokud k ní došlo po hrdinských skutcích v boji. Ve stvořitelských mýtech germánské mytologie se motiv čistoty s výjimkou zrození nového čistého světa po *ragnaröku* nevyskytuje.

7.2.5 Povaha konfliktů ve stvořitelských mýtech

Stvořitelské mýty germánské i japonské mytologie lze pouze těžko charakterizovat jako poklidný sled událostí. V obou mytologiích se vyskytuje mnoho konfliktů, ale jejich povaha, závažnost a četnost se liší. Již na první pohled se kultura, pro kterou jsou relevantní mýty germánské mytologie, jeví jako agresivnější s důrazem na fyzickou sílu. Germánské a severské národy si těchto atributů velice cenily, a proto je pravděpodobné, že se odrážejí i v jejich mytologii, respektive stvořitelských mýtech. První akt stvoření (zrod obra Ymiho) je reprezentován střetnutím elementů (led Niflheimu, horko Múspellu), díky kterému vzniknul první život (obr Ymi, kráva Audhumla). Druhému aktu stvoření (tvoření světa z Ymiho mrtvoly) předcházela konflikt, ve kterém se nacházeli již mnohokrát zmiňovaní první bohové Ódin, Vili a Vé, když se rozhodli zabít praotce obrů Ymiho a z jeho mrtvoly zbudovat svět. Nepřátelský stav s obry přetrvával až do události, která předcházela znovuzrození nového světa, což je výše popsáno jako třetí akt stvoření světa. *Ragnarök* jako katalyzátor vzniku tohoto světa je válečným konfliktem par excellence, který svou brutalitou snadno předčí konflikty v rámci japonské mytologie.

V japonském kontextu je velký důraz kladen na harmonii, a možná proto v japonské mytologii nebo jejích mýtech o stvoření není zastoupen konflikt, který by se svou závažností mohl rovnat germánskému *ragnaröku*. První významnou roztržkou, která se odehrála v mýtech o stvoření, je střetnutí Izanagiho s Izanami v podsvětí. Situace se natolik vyostřila, že byl Izanagi nucen přehnout před babicemi *šikome*, poskoky Izanami, nyní již bohyně podsvětí. Když pronásledovaný bůh i se svými pronásledovateli dorazil k hranici podsvětí říše a zatarasil vstup obrovským balvanem,

situace skončila smírně a Izanagi se s Izanami dohodli,²²⁰ že každý den Izanami zajistí smrt tisíce lidí, ale Izanagi se postará o to, aby se na každých tisíc zemřelých narodilo patnáct set novorozenců. Výsledkem tohoto konfliktu je vysvětlení, proč se ve světě lidé rodí a umírají. Dalším příkladem je hádka boha Susanooa s jeho otcem Izanagim, která v konečném důsledku znamenala Susanoovo vyhoštění ze světa bohů, Takamagahary. V pozdějších konfliktech, které probíhaly při utváření jednotlivých provincií, už došlo i na četnější násilná úmrtí. Hrdina Jamatotakeru například při plnění svých úkolů, kterými dopomáhal ke sjednocování země a vytváření centralizovanějšího státu, zabil dva bratry, kteří byli vůdci odbojných kmenů. V japonské mytologii jsou tedy konflikty různého druhu (ústní rozepře, tažení proti odbojným kmenům atd.) hojné, ale žádný z nich svou závažností nedosahuje úrovně germánského *ragnaröku*.

Z výše uvedených příkladů lze usuzovat, že mýty o stvoření podle germánské a japonské mytologie toho mají více společného, než může být na první pohled patrné. Podkapitola věnovaná společným rysům mýtů na několika příkladech ukazuje, že lze opravdu nalézt prvky společné oběma mytologickým systémům. Podkapitola zaměřená na odlišné prvky mýtů o stvoření sice uvádí příklady odlišností mezi mytologiemi, ale téměř ve všech případech lze probírané prvky nalézt v obou systémech pouze v jiném množství (počet světů, hodnota důležitého čísla, počet aktů stvoření atd.).

---

²²⁰ Z jiného úhlu pohledu lze tuto nesnadnou dohodu považovat za mstu ze strany Izanami, které Izanagi vzdoroval. Výsledek konfrontace těchto bohů se však nemění.

Závěr

Tato magisterská diplomová práce měla za cíl porovnat stvořitelské mýty germánské a japonské mytologie, zaměřit se na jejich společné body a odlišnosti a případně vysledovat, zdali jsou nebo byly některé z charakteristických rysů přítomné ve společnosti pro mytologii relevantní. Těmto cílům se věnovaly kapitoly věnované detailnímu představení stvořitelských mýtů a jejich následnému srovnání. Cíle práce byly splněny.

V úvodu práce byla zmíněna důležitost definovat mýtus pro potřeby další analýzy stvořitelských mýtů. Mircea Eliade popsal mýtus jako událost, jež popisuje stvoření, vznik něčeho nového, ať už se jedná o celý svět, pouhou rostlinu či určitý zvyk. Tato definice umožnila srovnat stvořitelské mýty germánské a japonské mytologie z více úhlů, než by bylo možné při využití jiné definice. Nastínění pozadí vzniku zdrojů mytologie pomohlo osvětlit původ na první pohled zvláštního mýtu o stvoření z *Prologu Snorriho Eddy*, který byl v podstatě identický s křesťanským stvořením. V době sepisování byl totiž autor ovlivněn křesťanskou vlnou šířící se po Evropě té doby. Tento mýtus nebyl brán při analýze v úvahu.

Z představení obou mytologií skutečně vyplývá, že jsou oba systémy velmi odlišné. Pro potřeby pozdější analýzy mýtů o stvoření však byly důležité pojmy rozděleny do skupin, které jsou více či méně ekvivalentní (důležitá místa, příšery, bohové a důležité události). Následná definice mýtů o stvoření poskytla užitečné rozdělení stvořitelských mýtů, kterého bylo využito při analýze v závěrečné kapitole.

I když jsou na první pohled stvořitelské mýty obou zmiňovaných mytologií velmi rozdílné, je možné vysledovat mezi nimi jisté paralely. Oba mýty začaly chaosem, po kterém následovalo samovolné uspořádání prvních světů. Tento motiv je jistě společný více mytologiím, a proto není příliš překvapující, že je přítomen i v germánské a japonské mytologii. Protože jsou pohanství i šintó²²¹ polyteistickými náboženstvími, není zvláštní, že v nich a jejich mýtech o stvoření vystupuje mnoho bohů a jiných bytostí, které při stvoření pomáhají. Typický je rovněž motiv oběti, díky níž se zrodí něco nového. Obětování za tímto účelem je možné nalézt snad ve všech náboženstvích kolem světa. V náboženských představách hraje důležitou roli tzv. axis mundi, středobod světa, který je znázorněn ve stvořitelských mýtech obou mytologií.

---

²²¹ Šintó lze v podstatě také označit za pohanské náboženství, ale pro přehlednost ho uvádím zvlášť, aby nedošlo kvůli shodnému označení k záměně evropského pohanství s pohanstvím jihovýchodní Asie.

Odlišných prvků je samozřejmě mnohem více, ale zajímavé je, že ve většině z těch, které byly analyzovány, lze stále nalézt jisté podobnosti. V germánské mytologii je sice podstatně více světů, ale při bližším zkoumání lze nakonec obyvatele těchto světů rozdělit do stejných kategorií v obou mytologiích. U Germánů i u starých Japonců hrála určitá čísla důležitou roli, což je patrné na jejich častém výskytu v mýtech o stvoření. Při pohledu na akt stvoření lze minimálně v germánské mytologii vysledovat několikrát opakování stvoření předznamenané nějakou pohromou, zatímco v japonské mytologii jde spíše o kontinuální proces, který končí dotvořením Japonska. Rituální očista a její vztah ke smrti hrál v japonských mýtech důležitou roli a právě očista je také prvkem, který přežil v Japonsku dodnes. Z germánského pohledu je vztah ke smrti odlišný. Při naději, že po smrti v boji se zesnulý dostane do Valhally²²² po bok Ódina, se strach ze smrti vytrácel, což je možné vypožorovat v dějinách například z chování Vikingů. Tato víra však do dnešní doby nepřežila stejně jako její nositelé Vikingové. V obou mytologiích a mýtech o stvoření je popsáno mnoho konfliktů, ale germánská mytologie pravděpodobně kvůli přítomnosti motivu boje, kdy zemře většina bohů, a obecně kvůli povaze mýtů, které jsou naplněny boji a roztržkami, působí mnohem brutálněji než japonská mytologie, kde je kladen důraz na harmonii.

Jak vyplývá z výsledků srovnání mýtů o stvoření germánské a japonské mytologie v krátkosti shrnutých výše, jsou obě mytologie vskutku odlišné. Lze však nalézt společné rysy, které mohou mít základ v totožném místě původu některých mýtů, jak naznačoval například C. Scott Littleton ve zmínce o podobnosti japonského hrdiny Jamatotakerua a indoevropského krále Artuše v kapitole 3 věnované představení japonské mytologie. Do dnešní doby se v relevantních kulturách nedochovalo mnoho charakteristických rysů z mýtů o stvoření. V případě Japonska jde o důraz na čistotu, rituální očistu a na harmonii. V případě Germánů lze pouze poukázat na jejich vztah ke smrti v boji, což ovšem v dnešní době již nelze snadno zaznamenat, protože germánské kmeny jako takové přestaly dávno existovat. V této práci jsem ani zdaleka nevyčerpal možnosti zkoumání, které podobná témata nabízejí. Ty mohou být námětem pro další výzkum v této problematice.

---

²²² S Valhallou bývá často srovnávána svatyně Jasukuni, která hrála významnou roli v tzv. státním šintó. Posmrtné shromažďování duší padlých bojovníků na významném místě je vskutku motiv společný oběma mytologiím. Nicméně svatyně Jasukuni nehraje v mýtech o stvoření žádnou roli, a proto k ní nebylo v hlavním textu práce nijak odkazováno.

Resumé

The aim of this thesis is to compare the creation myths of Japanese and Norse mythology while looking for some characteristics of these myths that might have survived in the relevant cultures to this day. I tried to find out whether there are some common features in the creation myths of both aforementioned mythologies. For better understanding of the topic basic characteristics of both the mythologies and the terms myth and mythology were provided. The first part was dedicated to the explanation of the basic terms like myth, mythology, sources of mythology and creation myths. Also, a brief overview of the most important parts of Japanese and Norse mythology was provided. The second part dealt with description of Japanese and Norse creation myths, their comparison and search for common features.

Seznam pramenů a literatury

Literatura

- ANESAKI, Masaharu. *History of Japanese Religion*. Rutland, VT: Tuttle, 1963, 423 s. ISBN 9780804802482.
- BOHÁČKOVÁ, Libuše a Vlasta WINKELHÖFEROVÁ. *Vějíř a meč: Kapitoly z dějin japonské kultury*. Praha: Panorama, 1987, 389 s.
- BREEN, John a Mark TEEUWEN. eds. *Shinto in History: Ways of the Kami*. Honolulu: University of Hawai'i Press, c 2000, 368 s. ISBN 082482363X.
- CAMPBELL, Joseph. *Proměny mýtu v čase: Vývoj mýtů od raných kultur až po středověké legendy*. 1. vyd. Přel. Hana Loupová. Praha: Portál, 2000, 211 s. ISBN 8071783978.
- DUMÉZIL, Georges. *Mýty a bohové Indoevropanů*. 1. vyd. Editor Hervé Coutau-Bégarie. Přel. Ivo T. Budil. Praha: Oikoymenh, 1997, 263 s. ISBN 8086005259.
- EARHART, H. Byron. *Náboženství Japonska: mnoho tradic na jedné svaté cestě*. V českém jazyce vyd. 2. Praha: Prostor, 1999, 189 s. Obzor, 9. ISBN 8072600001.
- Edda*. V této úpravě vyd. 1. Přel. Ladislav Heger. Praha: Argo, 2004, 491 s. ISBN 8072035339.
- ELIADE, Mircea. *Dějiny náboženského myšlení*. 2., opr. vyd. Přel. Kateřina Dejmalová. Praha: Oikoymenh, 2013, 539 s. Dějiny náboženského myšlení, sv. 2. ISBN 9788072982899.
- ELIADE, Mircea. *Dějiny náboženského myšlení*. 2., opr. vyd. Přel. Jiří Hoblík. Praha: Oikoymenh, 2008, 551 s. Dějiny náboženského myšlení, sv. 4. ISBN 9788072982820.
- ELIADE, Mircea. *Mýtus a skutečnost*. 1. vyd. Přel. Milan Lyčka. Praha: Oikoymenh, 2011, 157 s. sv. 167. ISBN 978-807-2984-626.
- ELIADE, Mircea. *Mýtus o věčném návratu: archetypy a opakování*. 2. opr. vyd. Přel. Eva Strebingerová. Praha: Oikoymenh, 2009, 131 s. Knihovna novověké tradice a současnosti, sv. 1. ISBN 9788072983889.
- FRANZ, Marie-Louise von. *Mýtus a psychologie. Mýty o stvoření z pohledu hlubinné psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, 205 s. ISBN 8071783439.
- HILSKÁ, Vlasta. *Dějiny a kultura japonského lidu*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1953, 383 s.
- HONKO, Lauri, ed. *Religion, Myth, and Folklore in the World's Epics: the Kalevala and Its Predecessors*. New York: Mouton de Gruyter, 1990, 587 s. Religion and Society. ISBN 0899256252.
- KALWEIT, Holger. *Germánská kniha mrtvých: výklad severského eposu Edda a esoterní nauka o třech světech, strom světa Yggdrasil a kladivo Tóra Hromovládného*,

siň padlých Valhalla a nesmrtelné valkýry. Přel. Ladislav Heger, Miloslav Korbělík. Praha: Eminent, c 2003, 361 s. ISBN 8072811592.

KASAHARA, Kazuo. ed. *A History of Japanese Religion*. Tokyo: Kosei Publishing Company, c 2001, 648 s. ISBN 4333019176.

Kodžiki: kronika dávného Japonska. Vyd. 1. Přel. Karel Fiala. Praha: ExOriente, 2012, 371 s. ISBN 9788090424692.

PAGE, R. *Severské mýty*. 1. vyd. Praha: Levné knihy KMa, 2007, 81 s. Bájná minulost. ISBN 9788073094232.

PUHVEL, Jaan. *Srovnávací mythologie*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997, 395 s. ISBN 8071061778.

ROBERTS, Jeremy. *Japanese Mythology A to Z*. 2nd ed. New York, NY: Chelsea House Publishers, c 2010, 138 s. ISBN 9781604134353.

SCHEDLER, Norbert O., ed. *Philosophy of Religion: Contemporary Perspectives*, New York: MacMillan, 1974, 564 s. ISBN 0024067202.

SPÁČILOVÁ, Libuše a Maria WOLFOVÁ. *Germánská mytologie*. Přel. Eva Bosáková. Olomouc: Votobia, 1996, 133 s. Svět germánských božstev. ISBN 8071981389.

STURLUSON, Snorri. *Edda a sága o Ynglinzích*. Vyd. 2., v Argu 1. Přel. Helena Kadečková. Praha: Argo, 2003, 222 s. ISBN 8072034588.

TETZNER, Reiner. *Germanische Göttersagen*. Stuttgart: Reclam, 1992, 208 s. ISBN 3150087503.

TETZNER, Reiner. *Germanische Heldensagen*. Stuttgart: Reclam, 1996, 356 s. ISBN 3150087511.

VÍZDALOVÁ, Ivana. *Soumrak a prsten: germánské ságy o bozích a hrdinech*. 1. vyd. Praha: Ikar, 2000, 223 s. ISBN 8024204592.

VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie mytologie germánských a severských národů*. 2. vyd. Praha: Libri, 2006, 255 s. ISBN 8072771779.

WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta a Miriam LÖWENSTEINOVÁ. *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006, 175 s. ISBN 8072772651.

Internetové zdroje

BASCOM, William. The Forms of Folklore: Prose Narratives. *The Journal of American Folklore* [online]. 1965, Vol. 78, No. 307, pp. 3–20 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/538099>

Creation Myths: Stories About How the World Began [online]. c 2011 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.creationmyths.org/>

Encyclopædia Britannica [online]. Encyclopædia Britannica, c 2015 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/>

Encyclopedia of Shinto [online]. Kokugakuin University, c 2002–2006 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://eos.kokugakuin.ac.jp/modules/xwords/>

Folklore Connections [online]. [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <https://faculty.gcsu.edu/custom-website/mary-magoulick/index.html>

HEEHS, Peter. Myth, History, and Theory. *History and Theory* [online]. 1994, Vol. 33, No. 1, pp. 1–19 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2505649>

LITTLETON, C. Scott. Yamato-takeru: An “Arthurian” Hero in Japanese Tradition. *Asian Folklore Studies* [online]. 1995, Vol. 54, No. 2, pp. 259–274 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1178944>

MCDOWELL, John. Perspectives: What is Myth?. *Folklore Forum* [online]. 1998, Vol. 29, No. 2, pp. 79–81 [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <https://scholarworks.iu.edu/dspace/bitstream/handle/2022/2275/29%282%29%2075-89%20alt.pdf?sequence=1&isAllowed=y>